

BERSAMA SAMA MELAKSANAKAN TRANSFORMASI

170

PABEROSI TUBAKAD

Saavutus!

Lugupeetud tarvitajaskond!

Rõõmuga võime Teile teatada, et meie tehastes Tallinnas, Pirita teel 6-b, on nüüd käimas uus, moodsa tööstusseade. Tubaka toimetab edasi ja ajab kohevile õhusurvemasin, kuna eriline imeja ta puhastab nii tolmust kui ka teistest, tervisele kahjulikkudest lisandustest ning pisielukatest.

See seade on esimene Eestis. Üldse osutub te viimaseks tehniliseks ja teaduslikuks saavutuseks meieaegses tubakatööstuses.

Meie võime julgesti tõendada, et meie seni juba üldtunnustatud võistluseta head tubakasaadused on ülalmainitud moodsaima uuendusseade tõttu omaduselt veelgi paranenud ja erinevad oma suurepärase maitse läbi.

A.-s. „A. Reier & Ko“.

EESTI LAULJATE LIIDU

Toimetus: R. Päts, prof. J. Aavik, A. Krull, R. Kull, M. Lüdig, L. Neuman, M. Saar, T. Vettik, E. Vörk ja R. Saving.

RIHO PÄTS

UUSI TEID KOOLIMUUSIKAÕPETUSES

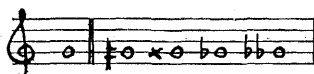
Teame, et algelisemaks tooniliikumiste piltlikuks äratähendamisviisiks on olnud n.-n. *keironoomia* — s. o. isesugune diržeerimine, mis ei näidand mitte ainult tempot ja takti, vaid teatud käemärgete abil ka tooniliikumise suunda ja isegi toonide vahekordi. Teame veel, et vanad greeklased tarvitasid *kirjatähtedest koosnevat noodikirja*, mis kaua säilus. Hiljem leiutati n.-n. *neumade kiri*, mis arvatavasti põhines keironoomiast. Siis sajandite järel tekkis ladina tähtedest noodikiri *A, B, C, D, E, F, G*, milline järjestik vastas meie praegusaja minoorile.

Ning lõppeks, XI sajandil, Aretinuse Guido leiutas uued noodinimed ladinakeelse palvelaulu algsilpidest — *Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si*, — millisest *mi-fa* said diatoonilise pooltoonilise sümboliks kiriklikus helilaadis. Tol ajal tuli tarvitusele ka *noodisüsteem*, mis väärrib erilist tähelepanu seepoolest, et tollelesamale tugeneb meie tänapäevagi noteering.

Ent kas pole imelik? Sajandite jooksul, kus *diatooniline* toonisüsteem läbi teind määratu arengu, — on noodisüsteem jäänd peaaegu endiseks. Isegi nüüd, kromatismi, polytonalismi, atonalismi ajajärgul, tarvitame umbes sama noodisüsteemi, mida tarvitasid palvevennad siis, kui veel ei nähtud undki mingeist ismidest.

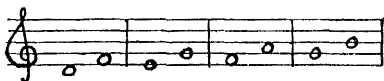
On loomulik, et tollal ei võidud ette näha, millised ülesanded noodisüsteem ajajooksul omandab. Toonivahekorrad ei ulatund väljaspoole kiriklike helilaade piire, — nii oli ka küllaldane, et noodisüsteemil leidus kohta vaid seitsme isesuguse tooni jaoks.

Kuid nüüd, toonisüsteemi kromatismi arenemisega, s. o. tarvitatava tooniderea laienemisega, on ka noodisüsteemile tekkind uusi ülesandeid. Ta on aga endiseks jäänd, end vaid kuidagi kohandades nüüdisaja toonisüsteemile. Nii on noodiseisukohad, mis varemini näitasid iseseisvaid *toonistmeid*, saand *mitmekesise* tähenduse: iga joon ehk vahe peab nüüd andma ruumi mitmele isesugule toonile, olgugi et need kõik kõlaliselt üksteisest erinevad. Näit.

Vaadeldes veel intervallide noteeringut näeme, et praegune noodisüsteem üldse ei võimalda eraldada otseselt, vahetult täpselt suuri, väikesi, suurendatud ega vähen-
datud intervalle.

Näit. ons võimalik siin otseselt ära ütelda, millised on suured ja millised väikesed tertsid?

See kõik teeb lõpmata raskeks noodikirja mõistmise. Kaua tuleb õpilasel viibida ehamäärases seisukorras. Kuid siiani on too noodisüsteem olnud täiuslikum. Tollele toetub terveni meieaja heliliste muljete noteering. Nii tuleb temaga leppida kui paratamatusega, ning muusika eriõpilasel — käia raskeid teid, kuni selguvad kõiksugu helisuhete ja nende absoluutse puhtuse saladused.

Ajajooksul on aga selgund, et sarnane õppesüsteem, nagu see tarvitusel muusika eriõppeasutuses, ei ole oma raskuse ja abstraktsuse mõttes otstarbekas tavalises koolilaulus. Siis on katsetatud lihtsustada koolilauluõpingut, leiutatud õppesüsteeme, millised tahavad kergendada noodikirja mõistmist lihtsurelikule. Ning mõnedki paljudest süsteemest on tähelepanuväärsed ja aitavad edasi viia koolimuusikaõpetust lihtsamini, kergemini, arusaadavamini ning paremate tagajärgedega, kui see olnud siiani.

Nende süsteemide tutvustamine ongi alljärgnevate ridade ülesandeks.

□

Uusimaist muusikaõpetuse süsteemidest, mis võitnud laialdase poolehoiu ja viimasel ajal hästi levind, pälvivad tähelepanu kaks põhimõtteliselt lahku-
minevat — 1) inglase *John Curwen*'i „Tonic-Solfa“ süsteem (mis Saksamaal tuntud „Tonika-Do“ õpetusena) ja 2) sakslase *Carl Eitz*'i „helisilbi“-süsteem („Tonwort“).

Esimene tarvitab oma õpetuses *relatiivset astmesümboolikat*, teine just vastuoksa — *absoluutset toonisümboolikat*. Et kummaski süsteemist saada enam-vähem ülevaatlik pilt, tuleb neid vaadelda eraldi.

Toonika-Solfa süsteem

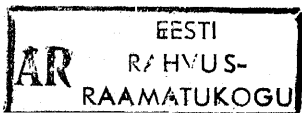
Too süsteem on tuntud juba 1858. a., mil ilmus *J. Curwen*'ilt ta põhjanev teos „The Standard Course“. Mõni aeg tagasi on see võetud tarvitusele kõikis Inglise ja Ameerika, viimaseil aastail ka Saksa j. m. koolides.

J. Curwen väljub seisukohast, et kuna inimesel oma teadvuses ega hääleaparaadis pole mingit kindlat pidet absoluutsete toonikõrguste jaoks, siis lauljale ei ole tähtis absoluutse, vaid just, vastuoksa, relatiivse helikõrguse märke.

Nii ta õppesüsteemis ei tegeleta absoluutsete helikõrgustega, vaid suhtelise astmesümboolikaga Do mažooris ja minooris, milles põhjalikult töötatakse läbi mitmesugused helisuhed: kolmkõla, nende ümberpöörded, juhttoon, arendatakse tonaalset modulatsiooni tunnet jne.

Igasugu muusika põhitooniks on alati do.

Algastmes tarvitatakse noodikirja asemel lihtsustamise mõttes vaid tavalist tähtkirja, mis koostatud diatoonilise heliredeli solmisatsiooni silpide alg-

Ar 930 P
Muusikaleht

tähist.*) Näit. tuntud rahvalaulu „Hiir hüppas“ noteering Fa mažooris on järgmine. Toonika F.

3 | s m m | f r r | f f r r l | s m — |

Hiir hüppas, kass kar-gas va-na ka-ru löi trum-mi.

Siin laulab õpetaja oma auditooriumile absoluutses kõrguses tooni *fa*, mida õpilased võtavad ka põhi-toonina *do*-na ning laulavad laulu viisi siis ka *Do*-mažoorisena, kuna see tõepoolest aga *kõlab Fa*-mažooris.

Toonide iseloomustamiseks ja nende liikumissuhtide *piltlikuks* tegemiseks tarvitatakse veel isesuguseid *käemärkeid*. Näit. kolmkõla iseloomustavad pildil kujutatud käemärked. Eelastmena noodisüsteemile on tarvilusel n.-n. *silbi-tabelid*, mis näitavad, nagu käemärkedki, astmevahekordi. Samuti *neil* käsitatakse tooni liikumist üles-alla *piltlikult*. Ning siis minnakse üle noodikirjale.

Sol

Mi

Do

Kolmkõla iseloomustavad käemärked

Noodisüsteemis määrab võti põhitooni *Do* koha kindlaks tarviduse järele ja õpetab seega nägema teisi noote endast rippuvaiks. Siin seltsib relatiivsele kuulmisele ka relatiivne nägemine.

Näit.

[Do Mi Sol]

Üks, kaks, kolm, nel-les tak-t ja kolm

[Do Do Do Mi Sol]

Käik-ne ke-ka ko-ka ke-ke

Üht tooni eritellakse vaid kui *liiget* üldises toonidereas, ja nimelt teiste toonide abil. See mängib suurt osa *tonaalse kuulmise* arendamise mõttes. Muidugi õpitakse juba varakult eritlema mažoori ja minoori ning uue, käsitatava laulu juures analüüsitakse laulu mažoori või minoori kuuluvus.

Ka rütmiopetus on suhteline. Käsitatakse algastmel olulisimat, nimelt rütmilisi põhi-kujusid. Ei eritleta $\frac{2}{8}$ ja $\frac{2}{4}$ või $\frac{3}{8}$ ja $\frac{3}{4}$ takte, käsitatakse vaid kahe-, kolme-, neljaosalisi (resp. -löögilisi) takte, märkides neid lihtnumbreiga 2, 3, 4. Nõutakse rütmni võrdlevat läbitöötust isesuguste rütmisilpide, takteerimise, marssimise ja ka erisuguste käemärgete abil. Ning see on algõpetuses põhjaneva tähtsusega.

*) Seejuures märgitakse si-d tähe *t*-ga, et hoida ära segadust *sol* ja *si* alg-tähega.

Päale kõige ülalmainitu nõuab kõnesolev meetod *mitmehäälse laulu arendamist* juba varaseimas algastmes. Seda teostatakse alul primitiivseist toonika kolmkõladest koosnevate kanoonide abil, mis kergeimad ning sobivaimad iseisvuse saavutamiseks.

Kui siis õpilased juba näitavad täielikku kindlust noodilugemises ja laulmises *Do* võtme järele, minnakse üle *absoluutsele noodikirjale* kui täpsemale. Suhtelise õppeviisiga on aga saavutatud tagajärgi ses mõttes, et *õpilane on nüüd harjund tonaalselt mõtlema*, vähemasti *Do* mažooris ja minooris. Kuna aga kõik teised mažoorid ja minoorid võivad kujutada vaid *Do* mažoori ja minoori transpositsiooni ja õpilane on harjund laulma *Do* võtme järele kõigis asendeis (s. t. transponeerima), siis see võimaldab nüüd juba selgemat orienteerumist toonivahekorris, mis noodistlaulmise juures ongi suurima tähtsusega.

Toonika-Solfa meetodi kohta räägib väga kujukalt tuntud füüsik Helmholtz oma raamatus „Tonempfindungen“ (lhk. 665. 4. Auflage. Vieweg. Braunschweig):

„Londonis on võimalus puhtalt häälestatud instrumendi intonatsiooni võrrelda sarnaste lauljate loomuliku intonatsiooniga, kes on õppind laulma instrumendi kaasabita ja vaid harjund järgima oma kuulmisele. See on solfeggistide selts (Tonic-Solfa-Association), mis väga arvukas (juba 1862. a. 150.000 liig.) ja levind kogu Inglismaa suuremais linnus ning kelle edusammud muusikateoorias on väga tähelepanuväärsed.

Need seltsid tarvitavad *dur* heliredeli märkimiseks silpe *do, re, mi, fa, sol, la, si* — nii et *do* märgib alati toonikat. Nende laulud ei ole tähendatud üles noodikirjaga, vaid hariliku trükikirjaga, misjuures nimetatud silpide alg-tähed märgivad toone. Kui modulatsiooni läbi toonika muutub, siis muudetakse märkimist nõnda, et uue toonika nimetus jälle *do* on. Seda muutmist märgitakse selles noodikirjas nii, et noodile, millel muutus leiab aset, antakse *kaks* märget — üks endise, teine uue helistiku jaoks. Selle märkimisviisi läbi on toodud esile iga noodi suhtumine toonikale, kuna absoluutne toonikõrgus, milles pala viidud läbi, on antud vaid alguses.

Et loomuliku *dur* heliredeli intervallid viiakse üle igasse uude helistikku, mis modulatsiooni läbi leiab aset, siis on kõik helistikud viidud läbi *intervallide tempereerimata*.

Ei saa salata, et sel märkimisviisil lauluõpetuses on sarnane eesõigus, mis lauljale toonimääramise juures õieti tähtsaim: *ta tõstab esile vahekorra toonikale*.

On olemas vaid üksikuid erakordseid talente, kes on võimelised pidama ja uuesti leidma absoluutseid toonikõrgusi antud toonide kõrval. Harilik noodikiiri annab aga ainult absoluutseid toonikõrgusi ja needki vaid tempereeritud säädele.

Olen kindel, et nende märgete tarvitamisel lauldakse õieti palju kergema vaevaga kui hariliku noodikirja järele. Mul on olnud võimalus Londoni rahvakoolis kuulda 40 lapse (8—12 a. vanaduses) lauluharjutusi, kes oma noodilugemise kindlusega ja intonatsiooni puhtusega äratasid minus suurimat imetust.“

CARL EITZ'i „HELISILBI-SÜSTEEM“

Kõigepäält tahab see parandada siiani eksisteerind muusikaõpetuse puudulikkust, mis üheski heliredelis vahetult ei lase ära tunda — ei diatoonilist jaotust terveiks ja pooltooneks ega väikesi, suuri, vähendatud, suurendatud intervalle.

Küll ei leia C. Eitz mingit uut *noodisüsteemi*, mis kõrvaldaks nimetatud puuduse, kuid ta tegeleb *absoluutse toonisümbboolikaga*, andes igale toonile *individuaalse nimetuse*, mis õpetab toonide vahel tegema täpset vahet.

Alljärgnevad võrdlustabelid selgitavad helisilbi-süsteemi piltlikult.

Tavaline süsteem.

I	Kromaat. järjestik	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2
II	Ces-dur	ces	—	des	—	es	fes	—	ges	—	as	—	be	ces	—	des
III	C-dur	h	c	—	d	—	e	f	—	g	—	a	—	h	c	—
IV	Cis-dur	—	his	cis	—	dis	—	eis	fis	—	gis	—	ais	—	his	cis

C. Eitz'i helisilbi-süsteem.

I	Kromaat. järjestik	N	B	R	T	M	G	S	P	l	d	f	k	n	b	r
II	Ne-dur	Ne	—	Ri	—	Mo	Go	—	Pu	—	da	—	ke	ne	—	ri
III	Bi-dur	Ni	Biä	—	To	—	Gu	Su	—	la	—	fe	—	ni	bi	—
IV	Ro-dur	—	Bo	Ro	—	Mu	—	Sa	Pa	—	de	—	ki	—	bo	ro

Kummaski tabelis vastavad read I—IV üksteisele. I näitab kromaatilist järjestikku tavalise süsteemi juures numbreiga (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12), helisilbi-süsteemis — konsonantidega (B R T M G S P l d f k n). II näitab Ces-duri, III C-duri ja IV Cis-duri tavalise ja helisilbi-süsteemi järele.

Kui kromaatilise rea jaoks olid konsonandid, siis terve-tooni järjestikke peegeldab vokaalide rida a e i o u.

Tutvumiseks on küllaldane C-dur-heliredeli 7 tooni päheõppimine:
bi to gu su la fe ni bi.

Nendele lisaks on tarvis pähe õppida veel 5 konsonanti r m p d k — kromaatilise rea jaoks. Nende konsonantidega seovad end vokaalid neilt sihttoonelt, mille juure kisub end juhttooni pingutusjõud. Nii annavad endid tunda:

1) juhttooni suhted (näit. cis-d) samaks jääva vokaali läbi muutuva konsonandi juures (ro-to),

2) pütagoorilised kommvahed *) (näit. des-cis) samade konsonantide läbi muutuva vokaali juures (ri-ro) ja

*) On teada, et näit. cis (ro), kui 7. ülemkvint c-st, on veidi kõrgem kui des (ri), mis on 5. alamkvint c-st. Teiste sõnadega cis kui (7+5=)12. kvint des'ist on viimasest veidi kõrgem. See moodustabki n.-n. pütagoorilise kommvahet, mis aga tavalises muusikaõpetuses temperatsiooni tõttu kujunend enharmoniliseks. Et helisilbi-süsteemis vokaalide järjestik a e i o u ka tõusva kommaskaala märkimiseks leiab teatavat reeglipärast kasutust, siis — kui silp ri sisaldas vokaali i, peab ta 12. kvint saama vokaali o, järelikult samaksjääva konsonandi juures ro.

3) *kromaatilised järjestikud* *) (näit. c-cis) — *mõlemate* (s. o. konsonandi ja vokaali) *muutmisega* (bi-ro).

Ülaltoodust selgub, et Eitz'i helisilbi-süsteemi abil avaneb teatavaid võimalusi diatoonika, kromaatika ja enharmoonika *lihtsamalt* mõistmiseks. Noodiseisukoha järele on võimalik *helisilbi* kaudu luua teatav *mõttepilt*, mis omab vastava kõla, ja nii võib süvendada täpsemat arusaamist meie-aja noodikirjast.

Kuigi kõnesolevas süsteemis *noodikiri* jääb samaks, ometi saab C. Eitz oma leidliku helisilbiga pakkuda absoluutseist toonikõrgusist kujuka pildi.

□

Tavalises koolimuusikaõpetuses tehakse algust heliredeliga. Sellelt minnakse helidistantside, intervallide harjutusile. Siis õpitakse teiste heliredelite teooriat ja harmoonia põhisäädusi. Muidugi toetub see kõik vastavaile praktilisile harjutusile. Ning lõppresultaadis peab see andma muusikaliselt kirjaoskaja kodaniku.

Kuid otsekoheselt tunnistades, kui tahetakse kohusetruult täita õppekava nõudeid, mis pole iseendast suured, siis ei lähe see alati nii libedasti, kui võib arvata. See nõuab kui õpetajalt nii õpilasilt intensiivset tööd ja harjutusi, et oleks veidigi tulemusi, ja seda nimelt põhjusil, mida üldjoonis puudutatud juba käesoleva kirjutise alul.

Vaadeldes nüüd ülemalkäsitatud süsteeme võib ütelda, et needki üksikult võetuna ei suuda rahuldada *täiel määral*. Ent neis leidub mõndagi, mille kasutamine kindlasti kergendab ning lihtsustab muusikalist õppetööd koolis.

Toonika-Solfa (resp. *Toonika Do*) süsteem on rajatud *astmeõpetusele*, mis võimaldab teoretiseerimata võrdlemisi huvitavat õppetööd just algastmes. Päälegi on see viimasel ajal arenend n.-n. *analüütilis-sünteesiliseks* õppemeetodiks, mis, arendades tähtsal määral õpilase isetegevust, on iseäranis silmapaistev oma elastsuselt. Siin tegeletakse alul huvitavalt rütmilise läbitöötuse kallal: lastakse õpilasil käsitatavas laulus leida rõhuga silpe, nende järele eritellakse takte *üldse*, siis takti põhitüüpe (2- ja 3-osalisi), viimaks liit- ja segatakte ühenduses igasuguste rütmidega.

Kindla rütmilise aluspõhjaga minnakse toonikõrguste juure, kus esmalt põhjalikult töötatakse läbi kolmkõla, siis ülemise ja alumise juhttooni suhted jne. Seda tehakse kui *mažooris* nii *minooris*, harjudes seega juba alul nende kahe vastaspoolse helitõuga ja nende iseäraldusiga.

See kõik on äärmiselt lihtne, lapsele huvitav, ja pole kahtlust, et lühikese aja jooksul saavutatakse silmapaistvaid tagajärgi. Muidugi ei ole mingit tarvidust nootide asemel tarvitada tähtkirja. Aluseta on arvata, et see lihtsustab asja, päälegi kus too vastaval käsitlusel iseendast juba on küllalt lihtne. Ent teatud kriitiline moment avaldub vaid üleminekul absoluutseile toonikõrgusile tavalise noodikirja järele. Õpilane, töötades astmeõpetuse järele, harjub tarvitama järjestikku Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si — kõigi 12 mažoori ja minoori jaoks võrdselt, sest nende nimetuste ülesandeks ongi vaid märkida astmeid mažooris või minooris. Ning õpilasele, kes harjund astmelauluga, tundub esialgu

*) Akustilise tähtsuseta pole seegi, et helisilpidega on võimalik ära märkida *mitmekordset* kromaatilist kõrgendust ja madaldust:
g, gis, gisis, gisisis = la, de, fi, ko.

natuke ebamugav üldiselt tarvitatud noodikiri, mis oma helistike ja kroomaatiliste märkidega tingib teistsuguse arusaamise. Kuid, see on vaid harjumuse asi. Nii saab õpilane sellest peagi üle ja suudab võrdlemisi vabalt orienteeruda lihtsa laulu noodist laulmisel.

Kuigi me ainuüksi *tolle* õppemeetodiga ei saa lõpuni käsitleda muusika-teoreetilist piirkonda, ometi oleme temaga võitnud teatud põhiväärtused, ning see on tähtsaim.

Peab ühinema tuntud saksa muusikapedagoogi *Alfred Stier*'i arvamusega, kes väidab, et üheks tähtsaks osaks heliliste ettekujutuste kompleksist on *ruumiettekujutus*, kõrgete ja madalate toonide tajumine, toonide liikumissuuna äratundmine. Silma ettekujutus peab aitama kõrva. Ja kuigi too ruumiettekujutus ei kuulu otse muusikalisse eripiirkonda, vaid — nagu teine tuntud saksa pedagoog *Walter Kühn* väljendab — eelmuusikalisse, mängib ta siiski olulist osa muusikalises kasvatuses. Ent seda arendab tähtsal määral õppeviis *Toonika-Solfa* põhimõttel.

Pöördudes jälle *C. Eitz*'i helisilbi-süsteemile võib konstateerida, et see pakub küll võrratu häid võimalusi akustiliste helivahekordade täpsuse mõistmiseks ja intonatsiooni puhtuse saavutamiseks, kuid kahjuks (nagu näha eeltoodud lihtsamini konstruitud tabelist) on ta koolilauluõpetuses tarvitamiseks raskepärane. Päälegi esinevad temas mõned defektidki, mis segavalt võivad mõjuda.

Nüüd, kus olen püüdnud esitada neid praegusajal laiemalt tarvitatavaid õppesüsteeme, niipalju kui seda lubab selle ajakirja kitsas ruum, jääb asjast huvitatuil üle vaid põhjalikumalt tutvuda nende süsteemidega. Kindel on, et tundes mitmeid meetodeid on võimalik muusikaõpetamisel töötada edukalt. Muidugi on tarvis seejuures omaks võtta mingid *kindlad* väljumispõhimõtted — mida selgemad, seda parem.

Näib, et koolimuusikaõpetuses on oma lihtsuse, selguse ja kerguse tõttu eelistatav *relatiivsusele* põhjenevad õppeviisid, mille poole kaldubki moodne koolilaulu-õpetus. Nagu ju varem tähendatud, tuleb hiljem minna üle absoluutseile noodinimedele. Siis võivad tarbekorral leida kasutust *Eitz*'igi helisilbid, mis pakuvad akustilise puhtuse mõistmiseks häid võimalusi.

Tublisti hädas on ka koorijuhid oma kooridega, kus intonatsiooni puhtus sageli jätab soovida. Ning tihti ei ole koorijuhid teadlikud *tolle* ebapuhtuse põhjusis. Tutvumine akustiliste helivahekorriga ja *Eitz*'i helisilbi-süsteemiga selgitab neid põhjusi ja läseb neid mõista kergemini. *)

*) Olgu siiajuure lisatud mõninga literatuuri nimestik tänapäeval küsimusse tulevate muusikaliste õppeviiside kohta.

Carl Eitz. Das Tonwort (Verl. Breitkopf & Härtel, Leipzig 1928); Der Gesangunterricht als Grundlage der musikalischen Bildung (Verl. J. Klinkhardt, Leipzig 1924); Das mathematisch-reine Tonsystem (Verl. Breitkopf & Härtel).

A. Hundoeffer. Leitfaden der Tonika-Do-Lehre (Tonika-Do-Verlag); Übungsbuch zum Leitfaden der Tonika-Do-Lehre.

A. Stier. Stoffverteilungsplan für den Gesangunterricht in Schulen auf Grund der Tonika-Do-Lehre.

W. Kühn. Schulmusik (Verl. Breitkopf & Härtel).

V. Siukonen. Laulun opetusoppi (Otava — Helsingissä 1929.); Laulukirja.

A. Lechner. Ein froher Weg ins Reich der Töne (Deutscher Verl. f. Jugend und Volk. Wien).

Lõppeks, kui õpetaja sooviks on ikka ja alati olnud, et õpilane võimalikult vähese jõukulutusega saavutaks maksimaalse, siis see soov leiab täitumist vaid tingimusel, kui õpetajal endal on rohkesti teadmisi ja oskust oma aine käsitamiseks, selle huvitavaks tegemiseks.

Meie, koolimuusikaõpetajad, vaatamata sellele, et meil konservatooriumi juures on eriklass keskkooli laulu- ja muusikaõpetajate ettevalmistamiseks, mis kui värsket verd peaks laskma aegajalt koolilauluõpetusse, oleme selles teistest ainetest tublisti jäänd maha, rääkimata veel oma naabreist ja suguvennist. Tõljal, kui kõigis õppeainetes on viimase 10 aasta jooksul teostund põhjalikke muudatusi, mille paremused pakkusid kujukat pilti hiljuti Õpetajate Liidu poolt korraldatud kooliuuenduse näitusel, tammume meie ikka vanal kohal.

Huvitavaimaks seejuures aga osutub tõsiasi, et varemini Õpetajate Liidu juures asund laulu- ja muusikaõppekorralduse toimkond, kelle ülesandeks oli selgitada ja lahendada oma erialasse puutuvaid küsimusi, on, nagu kuuleme, lakand töötamast.

Ei tahaks arvata, et toimkond oleks likvideerund, leides kõik oma erialasse puutuvad küsimused selgitatud ja lahendatud, kuigi me viimaseil aastail üldse ei ole midagi kuulnud sääl tehtud tööst.

Ometi oleks kurb, kui meie kooli-lauluõpetus veelgi peaks jääma sarnasesse seisukorda. Kas ei võtaks mõni asjast huvitatud organisatsioon selgitada neid küsimusi, mida ei ole suutnud teha too laulu- ja muusika-õppekorralduse toimkond, ja astuda siis vastavaid samme, kas kursustena või m.

Parandust oleks siin tarvis kiires korras.

NOORTE LAUL

T. K. M. Ü. segakoori 10. a. juubeli puhul

Dir. L. Raudkepp

Noorte laulus on palju värskust ja hinge. Seda ei saa vanemad lauljad järele teha. Neil võib olla vaid rohkem kunstipärasust. Noorte laul võetakse ikka *noorte* lauluna. Nende laulud on ideaalide helimaalid.

Kas arvate, et laulus ja helides hõljuv noor hing laseb end matta elu uduist ja laviinidest? Ei.

Kui tahame hingelt jääda nooreks, siis olgem ja jäägem kas või väikesel viisil kandle kõlistajaiks ja helide helistajaiks. Küllap igaühel on oma hääleke ja kandleke. Ja kui hääles pole rekordilist toredust ega sõrmis uhket nobedust, hing aitab katta puudusi.

Nende ridade kirjutaja on vist 6—7 aastat olnud TKMÜ vanematekogu esimeheks. Vanematekogu ei juhi koori — seda teeb nende lauluarmastus ja nende koorijuht —, vaid ta juhhib ainult „väikesi“ asju, ning meelsamini oma kõrvu noorte koorilaulu poole. Vanemad on siin ainult teatud toeks ja muidugi valvajaiksiki ning sõpradeks, et koori ei tabaks mingi ebaarmas „disharmonia“. Harmoonia eest aga kandsid ja kannavad hoolt Kasemets, Krull, Päts ja Nerep.

Kõlaga kaunilt edasi Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu 10-aastane hingestatud sümfoonia!

ANTON KASEMETS

JOONI TALLINNA KOOLINOORSOO MUUSIKA ÜHINGU ALGAASTAILT

Iseseisvuse esimesil aastail valdas meie õppivat noorsugu revolutsiooni järel-aastaile omane tung eneseväljenduseks ja isetegevuseks: peeti ägedaid koos-olekuid ning kongresse, kus „suurte“ eeskujul arutati suuri küsimusi ja tehti kaugeleulatuvaid otsuseid. Nende kongresside tulemuseks oli Koolinoorsoo Liidu asutamine, mis sai noorte isetegevuse legaalseks keskuseks, kus noored võisid tegutseda mitmesuguseis sektiioones ja osakonnis igauks oma huvi koha-

■
ANTON KASEMETS

T. K. M. Ü. SEGAKOORI ASUTAJA

■

selt. Viljakamad teisist olid liidu tegevuse algaastail kirjanduse ja spordi osakonnad.

Lühemate või pikemate vaheaegade järel korraldati „koolinoorsoo õhtuid“, kus esinesid peamiselt noored ise oma kirjanduslike katsendeiga, deklamatsiooniga, muusikaliste ettekandeiga, võimlemisnumbreiga, jne.

Neil avalikel „koolinoorsoo õhtuil“ saigi liidu juhtivaile noorile selgeks, et neil puudub midagi niisugust, kus nad saaksid demonstreerida oma noorus-tuld ja vaimustust jõuliselt, imposantselt.

Ja siin tekkiski noortes mõte, asutada liidu juure oma laulukoor. Mõtte algatajaks ja energilisemaks teostajaks oli linna poeglaste humanitaargümnaasiumi õpilane (praegu kohtu-siseministeeriumi perekonnaseisuasjade juhataja) Teofil Teder.

See oli 1920. a. sügisel, kui T. Teder ühes ühe teise kooliõpilasega (nime enam ei mäleta) tuli minu juurde ettepanekuga, võtta endale Koolinoorsoo Liidu segakoori organiseerimine ja juhatamine. Võtsin ettepaneku vastu, kuigi teadsin, et on väga raske noorte esimest vaimustust asja vastu muuta püsivaks ja siduda neid pidevalt koori külge ning sääl alistada vajalisele distsipliinile.

Elavalt on mul meeles esimene häälteproovimine, mida toimetasin ühel pühapäeval Toompääl, Kiriku tänaval YMKA ruumides. YMKA kasutada oleva vana maja avarad toad olid sõna tõsises mõttes kuivalt täis elavalt vastavast noorust, samuti ka trepp ja majaesine. Vähemasti 4—500 oli neid säääl, enamikus muidugi naispere. Nende läbiproovimiseks kulus terve päev ja veel mitu õhtu pääle seda. Selle raske töö tulemuseks oli, et nädal hiljem võis tulla kokku esimesele harjutusele 150-liikmeline Tallinna Koolinoorsoo Liidu segakoor.

Algas raske ning pingutav töö — luua neist 150-st kooritööga täiesti harjumata noorest sisemiselt distsiplineeritud ja kunstiliselt tervikuline koor. Nii mõnigi noor, kes oli võtnud asja liig kergesti, ei pidanud sellele pingutusele vastu ja kadus peagi koorist, teised aga kohanesid varsti ja töötasid edasi otse haruldase innu ja hooga. Niisuguseid oli koori esimeseks esinemiseks „Estoonia“ kontsertsaalis (5. dets. 1920) jäänd järele 120 hinge. Menu, mis saatis nimetatud esinemist, andis neile järelejäänule rohkesti uut hoogu ja valmistust edasitöötamiseks. Ja kui olid mõõdud veel mõningad menurikkad esinemised („vabariigi aastapäeva aktusel“ ja „koolinoorsoo õhtul“), kus tulid ettekandmisele juba sellised rasked laulud kui R. Tobias'e „Õotsuv meri“ ja A. Lätte „Pilvele“, — siis oli koorile pandud juba seevõrra kindel alus, et selle lagunemist noorte huvilanguse tõttu ei tarvitsend enam karta.

Sügisel, teise tegevusaasta alul, tuli esmakordselt avalikuks see eriline raskus, mis lõi kas kui nuga koori elavasse ihu ja takistas ta järjekindlat arenemist aastast aastasse: igal kevadel lõpetas umbes kolmandik lauljaist keskkooli ja valgus laiali, kes ülikooli, kes mujale. Ainult osa lõpetanuist sai jätkata töötamist kooris n.-n. vilistlasina. Lahkunute asemele tuli võtta koori igal sügisel hulk uusi, kogenemata lauljaid, kelle pärast tuli alustada koori arendamistööd iga aasta uuesti algusest pääle. See oli koori püsivale arenemisele suurimaks piduriks ja raskendas tööd määratult. Kuid parata polnud midagi. Noorte vaimustus ja energia aitasid ka sellest raskusest saada üle.

Teine hooaeg algas jällegi esinemisega traditsioonilisel „koolinoorsoo õhtul“ — detsembris „Estoonia“ kontsertsaalis. Kuid juba poolteist kuud hiljem — 28. jaanuaril 1922, sõandati astuda publiku ette esimese iseseisva kontserdiga, mille kavas oli 12 laulu, kõik eesti heliloojailt. See kontsert, mis võeti väga soojalt vastu kui publikult nii arvustusel, oli noorte püüdeile ja saavutusile tõsiseks küpsuseksamiks, mille noored sooritasid kõigiti hiilgavalt. Ühtlasi oli see koorilegi esimeseks sammuks liidu võimu alt vabanemisele ja iseseisvalt tegutsemisele. Sest liit, nõudes koorilt sagedast esinemist oma mitmesuguseil segaeeskavalisil „koolinoorsoo-õhtuil“, küsimata, kas koor on teatud esinemiseks küllaldaselt ette valmistatud, sundis koori nii mõnigi kord kalduma kõrvale oma valjudest kunstilisist põhimõttest.

Kaudse tõuke liidu võimu alt vabanemiseks andis ka veel omapoolt omal ajal ajakirjanduses suuri laineid löönd vahejuhtumine Viljandis koolinoorsoo kongressil, kus nimetatud vahejuhtumisest täiesti eemal seisnud liidu laulukoos, kes kongressi ajal andis iseseisva kontserdi Viljandi haridusseltsi saalis, tehti sündmuse eest kaasvastutajaks. Pikemate läbirääkimiste järel liidu juhatusega läks laulukooril korda saavutada endale 1922. a. veebruaris autoonoomse muusikaosakonna õigused, mis juba tunduvalt kergendas koori töötamist. See peegeldub kohe elavalt koori esinemiste rohkuses ja kava mitmekesisuses. Sest pääle juba nimetatud kontsertide Viljandis ja Tallinnaski esines koor sel hooajal veel 5 korda „Estoonias“, 2 korda ühes Estoonia Muusika-Osakonna ja n.-ü. „Tungla“ segakooridega Mart Saar'e vokaalteoste õhtul, vabariigi neljanda aastapäeva aktusel, sama päeva õhtul ühes E. M. O. ja Meestelaulu Seltsi kooridega pidulikult kontserdil ja kevadel iseseisvalt kontserdil. Koori kavas oli terve rida uusi, raskeid laule, nagu M. Saar'e „Mis need ohjad meida hoidvad“, „Karbuse kaebus“, „Laulu mõju“, C. Kreegi „Meil aiaäärne tänavas“, A. Kasemets'a „Kiigelaul“ j. t.

Vahepääl oli aga liidu juhatuse pääsnud mõjule tugev käremeelne element (hiljem oma põgenemiskatses vanglast kuulsaks saand kommunist Vilhelm Klementi ja teised), kes suurt ei hoolind liidu kultuurilisest tööst,

vaid püüdsid teda kiskuda kommunistide sõiduvette. Liidu muusika-osakonnale, kel olid teised huvid ja püüded, ei meeldind selline „poliitikatagemine“ ja ta — löi end liidust täieliselt lahti ning jätkas oma tegevust 1922. a. sügisest pääle (s. o. kolmandal tegevusaastal) juba täiesti iseseisva organisatsioonina — Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühinguna.

Vabanedes liidu takistavast mõjust täieliselt, sai koor nüüdsest pääle koondata kogu oma jõu oma sihtide taotlemisele ja püüete teostamisele. Seetõttu oli ka see tegevusaasta viljakamaid koori asutamistest saadik kui esinemiste arvult nii õpitud laulude rohkuselt ja uuduselt. Tegevusaasta esimene kontsert oli sügisel peaaegu täieliselt uue kavaga (A. Kapi, R. Tobias'e, C. Kreegi, J. Aavik'u j. t. laulud).

Jaanuaris 1923. a. korraldati juba teine kontsert — dr. F. Kreutzwald'i 40-da surmapäeva mälestuseks, mille kava koosnes ainuüksi Kreutzwald'i sõnadele loodud lauludest. Pääle selle esineti eelmiste aastate eeskujul vabariigi aastapäeva pidulikul aktusel ja kevadel hooaja kolmanda iseseisva kontserdiga.

Tegevusaasta tippsaavutiseks oli kontsertreis Riiga, kus 27. aprillil esineti Läti Rahvusoperi saalis kontserdiga. Esimese eesti koori kontserdina puht-eesti kavaga äratas see kontsert Riias suurt tähelepanu, mida tõendas üksipäinis juba see, et operi suur saal oli viimse kohani müüdnud välja ja et kontserdist võtsid osa Läti vabariigi president, seimi esimees, valitsuse liikmed ja diplomaatlik korpus. Kuna koor oli võtnud oma võrusesinemist Riias täie tõsidusega ja sellele valmistand ette piinliku hoolega, oli ka kontserdi kunstiline menu kui publiku nii Riia ajalehtede nõudliku arvustuse juures väga suur.

Tiivustatud Riia kontserdi häast kordaminekust, alustas koor oma neljandat tegevusaastat 1923. a. sügisel suure hoo ja vaimustusega. Võeti õppimisele jällegi terve rida uusi laule (Saar'e, Aavik'u, Kreegi loomingust), millega esineti novembris „Estoonia“ kontsertsaalis korraldatud kontserdil, mille kavast eriliselt tuleks mainida tervet rida M. Saar'e laule ja C. Kreegi rasket „Sirisege sirbikesed“.

Selle kontserdi õnnelikult möödudes ja olles arendand juba kolm aastat kestnud püsiva tööga oma võimeid à capella laulude alal, sõandas koor nüüd asuda suurema helitöö — oratooriumi — õppimisele. Seks valiti J. Haydn'i oratoorium „Aastajad“. Õppimist alustati kohe ja tööd tehti seevõrra hoolega, et kogu oratoorium lauldi sõna tõsises mõttes pääst.

Selle ettekandega, mis oli koori nelja-aastase tegevuse kulminatsioonpunktiks, lõppes hooaeg.

Vahepääl oli kooli juhtivate ringkondade iseäralik suhtumine koori tegevusse, mis avaldus juba eelmisel aastal Riia kontserdile takistuste etteveeretamises, seevõrra süvenend, et takistas juba koori rahulikku töötamist ja võttis juhatajalt võimaluse kanda täit vastutust koori kunstilise edenemise ning arenemise eest edaspidi. Neil põhjusil oli käesolevate ridade kirjutaja sunnitud lõpetama nelja aasta kestes tehtud tööd koolinoortega ja panema maha koorijuhataja kohustused.

Nüüd, aastate distantsil minevikku tagasi vaadates peab otsekoheselt tunnistama, et see töö muusikaarmastajate noortega, mis algas käärimisaja segastes oludes, pole olnud asjatu.

Ajal, mil mitmesugused mõjud meelitasid noori inimesi libedale teele, leidsid sajad õppivad noored oma isetegevuse ihale ilusa tööpõllu, kus õppisid hindama ja armastama muusika ilu ja laulu puhast rõõmu. Ja suur enamus neist koolinoorsoo koorist läbikäind noortest on jäänd seniajani ustavaiks laulusõbruks, jätkates lauluteenistust kas üliõpilasena üliõpilaskoorides või elluastununa teistes suuremais ja nimekamais koorides.

Viimased kuus aastat on T.K.M.Ü. koor tegutsend edasi teiste juhtide juhatusel endiste traditsioonide põhjal.

Nüüd, koori kümnenal aastapäeval, tahaksin südamest soovida, et see lauluarmastus ja tööolevus, mis on kannud selle koori tööd läbi kümne aasta raskuste, jääks meie õppiva noorsoo südameis ikka noorusvärskeks ja elavaks, — et eesti noorte seas ei vaikiks kunagi — *vägev eesti laul!*

TALLINNA KOOLINOORSOO MUUSIKA
ÜHING

1920.—1930. a.

Sügisel, 1920. a., kui Tallinna koolinoorsoo liikumine oli ümber organiseerumas üksikuist koolidevahelistest ühinguist ühiseks koolinoorsoo-liiduks vastavate osakonniga, otsustati Tallinnas Koolinoorsoo Liidu pääkoosolekul oktoobrikuus asutada uue osakonnana muusika osakond. Selle organiseerimine koolidevahelise segakoori ja orkestrina tehti ülesandeks juhatause liikmele T. Teder'ile. Varsti selgus, et orkestri kokkusaadmisest ei saa asja, selle eest läks aga laulukoori asutamine ladusasti. Koorijuhi kohustused võttis endale helikunstnik Anton Kasemets, ning huvi õpilaskonnas laulukoori tegevusele oli suur. Nii võis ligi poolteistsaja-liikmeline laulukoor peagi asuda tõsisele tööle. Selle töö arenemist on oma artiklis juba käsitand A. Kasemets. Seepärast, möödudes sellest, võiks siinkohal vaid tähendada, et nii hoogsasti lõkkele löönd noorte vaimustus kooritöös oli vaibumas, kui 1923./24. teg.-aastal senine koorijuht A. Kasemets teatas tööst loobumisest, põhjendades ühingu eest hooldamise raskustega, mistõttu ta töös kunstiline külg selle all kannatavat. Raske oli parandada noorte meeolu langu, mis ilmneb juba selles, et sarnaseis tingimuses tööle asund koorijuht Ark. Krull võis esineda aasta keskel, jaanuari lõpus, vaid ainsa kontserdiga. See küll julgustas meeolult, kuid üldse see aasta oli majanduslikultki ebaõnnestunud.

1925./1926. aasta alul peaaegu tervelt uue juhatause koosseisuga, uue tahtega ja ka vilumatusena, kuid koorijuhi Ark. Krull'i energilisel juhtimisel tuuakse kuuldavale sarnane raske ja suur töö, kui seda on G. Verdi' „Requiem“, mida korralditi hiljem rahvakontserdil. Kevadel esineti à capella kontserdiga, suvel Nõmme ja Tartu laulupidudel, pääle selle aasta jooksul pidulikel aktusil.

Olgugi kitsais oludes, võidi rahuldavat majandusaastat ja meeolu arvestades loota järgneval tegevusaastal suurematki viljakust, kuid sügis üllatas meid koorijuhi eemalejäämisega, kes oma õpetaja-töö rohkuse ja samuti ühingu majandusliku olukorra tõttu ei leidnud võimaliku töötada edasi.

Koorijuhi raske ülesande võtab nüüd endale Riho Päts. Kuid leviv külmetushaigus õpilaskonnas sel koolitööaastal ja samuti koorijuhi raske haigestumine talvel tekitasid suure vaheaja koori kontserteerimisel. Siiski suudeti esineda veebruaris „Estoonias“ eesti rahvalaulude kontserdiga T. Vettik'u juhatusel — kes vahepeäl ajutiselt koori juhtimise lahkkesti võttis endale. Hiljem töötas lühemat aega kooriga E. Aav, kuni hiliskevadel R. Päts jälle võis asuda koorijuhtimisele. Siis teostati maikuus uus à capella kontsert „Estoonias“ ja kontsertreis Viljandisse. Sügisel, 1927./1928. teg.-a. alul, tuli haridusministeeriumilt kaua oodatud rahaline toetus, millega juhatusel avanes lähedam võimalus tegutsemiseks. Novembris tulid R. Päts'i juhatusel ettekandele Ed. Grieg'i suuremad helitööd „Uus isamaa“ ja „Olav Tryvason“, mille kallal koor töötas iseäralise innu ja armastusega ja mis tulid linna koolivalitsuse korraldusel teistkordsele ettekandele. Kevadise kontserdi repertuaari valiti hõimurahvaste (ungari, soome) ja ka eesti helitööd, millest uudsete ja hoogsate ungari lauludega koor esines hiljem raadiokontserdil. Sel teg.-aastal oli eriliselt rohkesti esinemisi mitmel suuremal aktusel, muusikalisel ettekandel ning loenguil. Suvel võeti osa IX üldlaulupeost. Ehkki koori koosseis oli möödunud aastalgi sajalt liikmelt veidi kahanend, võis konstateerida koori püsivat viljakust ja töömeeolu, vaatamata ka sellele, et majanduslik olukord näitas puudujääki. Järgmise teg.-aasta esimene pool oli loid. Koorijuht R. Päts, kes edukalt teind kooritööd, lahkus. Keset kibedat õppeaega tuli otsida uus töömees, kes jätkaks tänamatut tööd, juhtida rahutut koolinoorte segakoori. Selleks meheks osutus praegune koorijuht Verner Nerep, kelle juhatusel Ed. Grieg'i „Uus isamaa“ tuli kevadel teistkordsele ettekandele orkestriga.

T. K. M. Ü. segakoor V. Nerep'i juhatusel, laulmas Poola presidendile

1929./1930. teg.-aastal esineti kahe kontserdiga, millest M. Bruch'i „Ilus Ellen“ korrati rahvakontserdil. Suvetegevuse meelikõitvamaks silmapilguks oli kahtlemata Poola presidendi külaskäik, kus ühingu kooriliikmed annetasid presidendile tema maale tulles lilli ja hiljem koor teda Kadrioru lossis lauludega külastas. Möödunud suve kõrge külalise, Rootsi kuninga, külaskäik osutus samuti ühingu koorile suuremaks sündmuseks, — lauldi kuningale hommikuks tervituseks Kadrioru lossi ees.

Ühingu tegevusaastais kõneleb üle kuuekümne esinemise, nende seas ligi kolmkümmend iseseisvat kontserti. Kümne teg.-aasta jooksul on õpitud ja kantud ette 124 a capella laulu, neist 98 eesti ja 26 muude rahvaste helitööd, pääle selle eelnimetatud 5 suuremat helitööd ja mõnikümmend laulu muiks ettekandeiks. Ühingu rahaline läbikäik ulatub miljoni ja veerandini, millest ligi veerand osa sissetulekus osutub toetusiks.

Ühingu töö stabiliseerimise mõttes on vanematekogu ringis pikemat aega olnud kaalutlusel vanematekogu liikmeist koosneva segakoori asutamine, mis teatud juhtudel ühingul aitaks läbi viia suuremaid muusikalisi ettevõtteid. Esimeseks katteks sel alal osutub eeloleval juubeli-kontserdil esinemine koos noorema kooriga.

Meelestades neid nii kiiresti möödunud kümnet aastat läbibast kõiki kui okkiline rada majanduslik küsimus. Kuigi see tee on olnud raske, on ta õpetand noori kokkuhoiule ja hindama nüüd saadavat toetust. Mida suuremad on olnud raskused, seda visamini on püsind juhid oma kohal ja on loond koolinoortele unustamatuid silmapilke ning kunstilisi elamusi, arendades noortes üksmeelt ja lauluarmastust ning rõõmu oma tehtud tööst. Kuigi ühingu liikmed pole püsivad, tulevad jälle uued, nooremad, ja jätkavad õilsat sihti. Nii peab see olema! Ühingu on muutunud kooliks, kust käind läbi sajad koolinoo-red, omandades kogemusi, arendades ühist, oma ettevõtet oma murede ja oma rõõmudega!

Kõik, kes ühingu tegevusaastad on eland kaasa, tunnevad tulisemini kaasa mälestusile tema 10-da hällipäeva puhul!

MÖTTEID KUNSTIKÜPSEST KOORILAU- LAULUST

(Katkendeid prof. H. Klemetti' loenguist Tallinnas)

Ei mingi muusika ole loomulikum, ei miski ole kaunim kui laul, eriti koorilaul.

Rääkides kaunist koorilaulust, mõistame selle all muidugi terviklikku koorilaulu. Kuid too on teatud määral harulduseks: ta saavutamine nõuab palju hoolt ja vaeva.

Vaid akustiliselt puhas laul kõlab loomulikult, on kaunis, on terve.

Kui tahetakse tervet koorilaulu, siis kooriga töötamisel ei tohi toetuda klaverile: siin ei ole ühtki intervalli, mis kõlaks puhtasti. Maailmakuulus viiulikunstnik L. Auer eraldas näit. kaht tertsi — harmoonilist ja pütagoorilist. Ka iga koorijuht peab teadma, mis on harmooniline ja pütagooriline tertsi, peab teadma kõik intervallid. Seks aga peab tal olema 1) terav muusikaline kuulmine ja 2) koorilaulu juhtimiseks teoreetilisi ja praktilisi teadmisi, sest iga koorikontsert on ühtlasi juhataja kontsert.

Kui laul on ebapuhas, siis kuulajad tüütuvad. *Koori puhtus on kauni koorilaulu lähtekoht**; kuid pole öeldud, et see on ainus. Siia tuleb lisada palju muud, kuid see on põhi, millela pole võimalust.

Suur tähtsus on *häälemoodustamisel*. Lauldakse sageli lohakasti ja tooresti. Seda on kuuldud eestigi kooridelt. Seepärast lubatagu lühike seletus hääle tekkimisest. Kurgutorus on häälehuuled pingul. Kui tollest häälepaelte pingutatud massist õhk tungib läbi, tekib õhu võnkumine, mida nimetame *rinnahääleks* (ehk küll tal pole rinnaga midagi ühist). Sarnane häälepaelte täispingest tekkivad loomulik hääled ei ulatu liig kõrgesse. Nii kõneleb inimene madalasti. On aga saand kombeks komponeerida laule, mis ulatuvad *kõrgemale* loomuliku hääle piirest. Et sinna ei ulatu loomulik inimhääle oma häälepaelte täispingega, siis *laulja kõrgete toonide saavutamiseks tarvitab osalist häälepaelte pinget*. Kuigi siis laul kõlab enam-vähem rahuldavalt, siiski säärane osaline pinge õhendab häält. Tekib falsetti — nigel, värvitu hääle.

Eriti rohkesti tarvitavad laulmisel falsetti sakslased. Nende laul on ka kõlatu, kinnine. Seevastu aga itaallaste laul *heliseb*. Nad laulavad loomulikult täispingel. Täispingega hääle on aga mitmevõrdselt tugevam, kandvam, ümaram.

*) Prof. H. Klemetti' on töötatud välja praktiline süsteem koori kõlapuhutuse saavutamiseks. Kuid selle teoreetiline äratoomine käesoleva ajakirja veergudel ei ole otstarbekas. Asjahuviliste tähelepanu juhime aga prof. H. Klemetti' soomekeelsele raamatule „Kuorolaulun opas“, kus see leiab põhjaliku käsituse.

Toim.

Seepärast kõik lauljad ja lalutehnikast arusaajad peaksid tegutsema selles sihis, et laulda võimalikult rohkesti loomuliku täispingega. Eestlasilgi on hää hääle-materjal, parem kui soomlasil, tarvitatagu siis seda otstarbekalt.

Tuleb harjutada võimalikult madalamalt. Siis saavutatakse õige pinge. On küsitud, milline on õige hääle pinge? Kõrv ütleb seda. Koorilaulu piirkonnas on vähe neid sopraane, kes laulaksid vabalt as² loomuliku pingega. Samuti tenoreid.

Kardetakse, et täispinge rikub häält. Sel ei ole tõepõhja. Kui see rikuks naise häält, ei laulaks Itaalias ükski, sest itaalia naised laulavad kõik täispingega. Ja nad laulavad loomulikult.

Et kooriga edukalt töötada, peaks sääl olema eestlauljaid, keda võiks kasutada eeskujuna teistele. Kõik peaksid jälgima tolele, keda juhataja valind, peaksid püüdma jäljendada tole loomulikku laulu. Mees aga ei saa olla naise hääle juhiks ega ka ümberpöördult.

□

Üle minnes teisile asjule rääkigemini koori seisust. Eesti koorid seisavad väga tihedasti koos. Soomlased ei seisa nii. Nad on jõudnud kogemusele, — mida harvemini lauljad seisavad, seda paremini kõlab laul. Kui on lauljad 80 sm kaugusel üksteisest, siis 80 lauljat laulab niisama, nagu 200 kokkusurutult. Seepärast — seiskem harvemini!

□

Hääleandmine. See on väga tähtis. On teada, et mõned koorid tarvitavad hääle andmiseks harmoonilist pilli. Kuid see pole hää, sest kunagi ei kõlba masin hääle andmiseks. Tooni tuleb võtta asjaolude kohaselt. Juhataja peab saali astudes tundma, mis helitõus laulda. Tuleb tarvitada häälerauda ning arvestada hääleandmisel selle järele. Laulja ei tohi kunagi antud häält järele ümiseda. Laulja peab vaid mõtlema, sest järele ümisedes võidakse seda teha ebatavalalt, ning nii tekib kindlusetus terves kooris. Kui aga laulja ei saa hakata ümiseda, siis ta mõtleb tolele antud häälele. See on tähtis, ning tuleks seda võtta tõsisemalt.

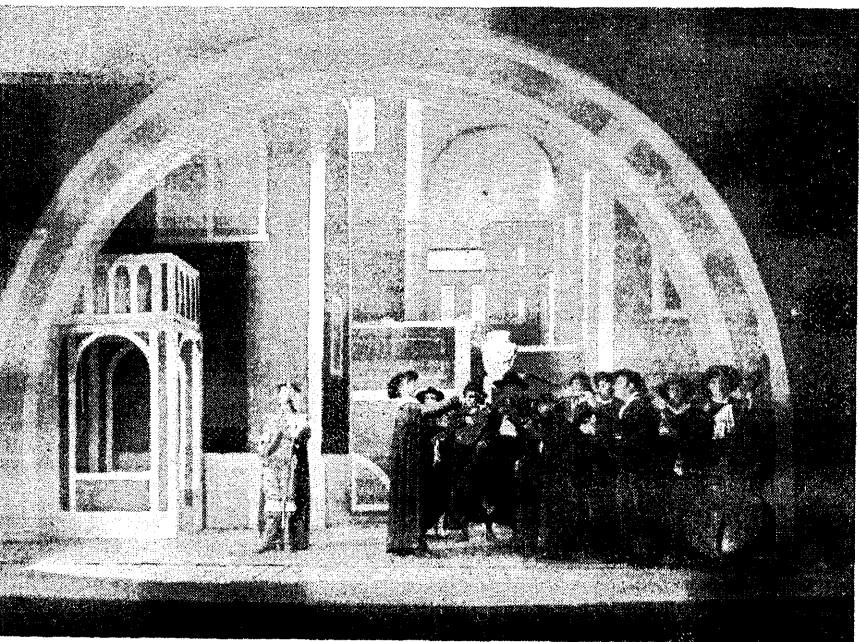
□

Juhatamine. Tuleb pidada põhimõtet, et ei tehta juhatamisel liig suuri liigutusi. See on hädaohtlik. Kui silmil on suggestiivne jõud, siis saab juhatada vähese vaevaga. Kuigi laulja teab, et siin ehk sääl tuleb laulda kõrgemalt või madalamalt, siiski tuleb talle seda tuletada meelde. Seepärast on parem mitte tarvitada taktikeppi, et hoida käed vabad ja teha nendega kõikisugu selgitavaid liigutusi ja suggereerida. Soomes tarvitavad koorijuhatamise juures taktikeppi vaid mõned vanad konservatiivsed õpetajad.

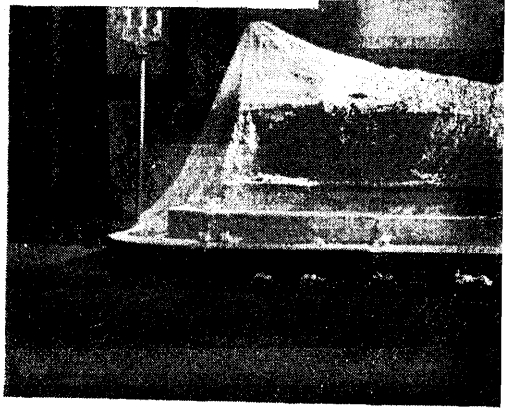
□

Lõpuks mõningaid pisiasju. Kuid süiski tähtsaid.

Kas koorijuhid on märganud, et temperatuur mõjub laulule? Kui võimalik, siis olgu saalis 18 kraadi sooja. Külmas kuni 14 kraadini on raske laulda puhalt. Siia seltsib veel teine moment. Naiste häälele mõjub sageli halvasti liig suur dekoltee. Külma toob rahutust ja sellest tekib halb meeleolu. Ei miski pole tähtsam juhatajale, kui koori hää meeleolu. Tuleb näidata hää nägu säälgr, kus ei võikski seda teha. Juhataja ei pea olema kunagi tige, kuigi lauljad lau-

LAVAPILTE
Teiko Kiv

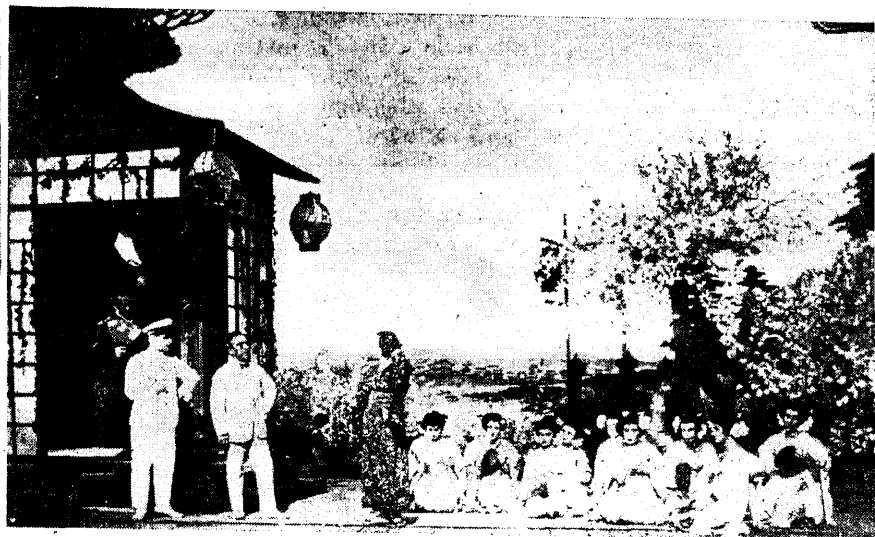
Lavapilte: 1) Serenaadi stseen „Sevilla h
Jast“. 2) „Romeo ja Julla“ – viimane vaat
kambris. 3) „Madame Butterfly“ – 1.

Ülal: Jaapani lauljatar Teiko Ki
All: Vene lauljatar Maria Kuren

◆
E „ESTONIA“ OOPERIST
a ja Maria Kurenko külas-
käigu puhul
◆

peemeaja-
is – haua-
aatus
va
ko

laksid halvasti. Kui juht on pahane, siis mõjub see kohe lauljaile ja nad ei saa teostada midagi. Hää on kontserdil teha algust rõõmsa lauluga: see tõstab mee- leolu. Soovitav on üks tund enne kontserti laulda harjutusi ja raskemaid kohti ettekantavaist laulest. See on tähtsaim koorilaulu tehniline osa, rääkides mui- dugi koorilaulust, mis nõuab kõrgemat kunsti.

□

Lõpuks toome prof. H. Klemetti' vastused temale esitatud küsimusile, mis puudutavad *laste laulu koolis*.

Kuidas käitella õpilasi, kes ilmutavad andevaesust? Kas vabastada laulu- tundidest?

Lapsi ei tarvitseks vabastada laulmisest. Nii ei saaks neist mingeid muusi- kaarmastajaid. Kuid lauldes tuleksid neist vähemasti ümisedjad. Sellest on siiski nii palju kasu, et nad *kuulevad*, kuidas teised laulavad. Et aga muusika on üldse tähtis hariduslik tegur, siis peame katsuma ikkagi kõiki selles kasvatadagi.

Kuidas käitella poisse häälemurdmise ajal?

Kui lauldakse madalamalt, siis ei ole see segav, ei ole väsitav. Kõrgemasse asendisse üle minnes tuleks õpilasel vaikida, kuni meloodia liigub jälle madala- masse piirkonda. Üldse madalamalt lauldes ei väsi hääli niipea.

Kuidas vaadata koolilaste mitmehäälsele laulmisele?

Kui on andekaid õpilasi, kes hõlpsasti võivad õppida 2—3-häälseid laule, miks siis mitte neid panna laulma. Kuid kunagi kõik lapsed ei ole andekad, ja siis tuleb see neile piinaks ja võib neile pääleegi muutuda veel vastikuks.

Tuleb panna tähele, et *mitmehäälsed laulud lähevad loomulikust häälepiir- konnast kõrgemale*, kuna ühehääline liikudes madalamas asendis võimaldab loomulikult laulda. Pääleegi on mitmehääline laul lastele raske ja mõningaid väsitab kõrgus. Siia seltsib veel üks tähtis asjaolu, mis pooldab enam ühehäälsset laulu: mitmehäälsus ja kõlapuhtus nõuavad lastelt liig suurt hoolt ja vaeva ning neil võib seejuures kaduda laulu rõõm. Seda ei tohi me neilt aga riisuda. On palju isamaalisi laule, mis hästi pääsevad mõjule, kui neid lauldakse ühe- häälselt, kuid hoogsasti, rõõmsasti. *Poistel tuleb hüüda nagu hääli suudab. Pää- asi, et nad oma noorust suudaksid jõus välja laulda.*

Ainuke abinõu, millega lapsi harjutada ajakohasele muusikale, on moodne instrumentaalsaad.

„Helistiku kulumine“ laulu vajumise põhjusena*)

(Päätükk prof. Heikki Klemetti' raamatust „Koorilaulu juht“)

Helistiku kulumine on väga tähtis psühholoogilis-füsioloogiline näht. Ol- gugi et lauljad on igakülgselt oma ülesannete kõrgusel kui muusikaliselt nii

*) Et sageli on „Muusikalehe“ toimetuselt palutud näpunäiteid, kuidas laulukoori hoida vajumise eest, siis avaldame käesolevaga tuntuma soome koorijuhhi ja teadusmehe prof. H. Klemetti' autoriteetseid arvamusi ses küsi- muses. Toim.

teoreetiliselt, võib laul siiski vajuda, ja isegi ruumis, kus resonanss parim. Harilikult kuuleb selle põhjusena nimetatavat lihaste väsimist. Omapoolt arvan siiski vea olenevat närvide tegevusest: on, lauldud liig palju mingit laulu ühes ja samas helistikus, liig palju mitte lihaste suhtes (mis väga ruttu väsimusest toibuvad), vaid närvide. Närvid väsivad ega suuda tabada intervalle alati ühesuguselt, samal tasapinnal. Kui võtame laulu teises helistikus — kõrgemalt või ka madalamalt, — lauldakse intervallid päris õieti ja laul ei vaju! Lihased töötavad täiesti painduvalt ja veel raskemais oludes kui varem. On ju nimelt kõrgemalt laudes nende pingutus suurem. Seletus seisab selles, et närvid, käsuandjad lihaseile, toimivad nüüd tähelepanelisemalt, sest töötab hoopis uus osa närvikavast (helikiudest kõrva sees), mida pole väsitatud sama helikõrgusega, sama asja üksluise kordamisega.

Igatahes seda nähtu arvestamine on tähtsaimaid koorilaulmises. *Peab hoiduma harjutamast helitöid liig palju helistikus, milles kavatsetakse neid kanda ette.* Esitushelistiku katsutakse varem ainult nii palju, et jõuda selgusele, kas selles ei ole raskusi hääldamise mõttes, ja seda ainult veidi enne esinemist.

Laulumatkul, kus ühti ja samu laule peab kandma ette *iga päev* harjutusi ja kontsertidel, märgatakse parimini, kuidas helistikud „kuluvad“ (nagu harilikult öeldakse). Väsitavaimal kontsertreisul, mille „Suomen Laulu“ meeskoor tegi Kesk-Euroopasse a. 1901, oli eeskavas muu hulgas Sibelius'e „Vene-soit“. See on kirjutatud E-duris ja lauldi seda arvatavasti (ma ei osand tol ajal veel ola küllalt ettevaatlik) harjutusis väga palju algupärase helistikus, sest mõne aja pärast võis märgata vajumise sümptoome. Passi madaluse tõttu (alghelistikus pikk lelav Cis) pidime neelsamini valima uueks helistikuks F-duri kui Es-duri. Muutsimegi laulu F-duri. Reisu lõpul see hakkas tõusma Fis-duri, liig kõrgesse kõlavusega helistikku, aga siis oli jälle E-dur sellele laule uus, ja sellesse see siis püsiski. „Suomen Laulu“ Ungari teekonnal a. 1906 ja Saksa-Inglise reisul a. 1913 oli mitmele laulule varatud kaks esitushelistikku, lauluruumi kajavust, soojust j. m. asjaolusid silmas pidades, näit. g-moll ja gis-moll; oli harjutatud ja harjutati päeviti fis-mollis, nõnda et g-gis-helistikud olid alati uued.

Ka oratooriume harjutan vahel pool, vahel terve toon madalamini esitushelistikust. Saatja peab siis loomulikult oskama transponeerida, sest kuigi orkester teebki kaasa, võib juhtuda, et ta kaasmäng on niivõrra nõrk, et lauljad ei saa sellest tuge ja võivad roopast minna välja, kui nad muidu intervallide tabamises ei ole päris kindlad. Nõnda võib juhtuda kergesti näit. Bach'i h-moll messi vaiksetes osades, ja on juhtundki. Sama messi Crusifixus jäi kord pooleli nii kuulsal koorilgi, kui seda oli Berliini filharmoonia (prof. Ochs'i ajal). Veel enam on põhjust kohastada see harjutamisviis oratooriumidega, kui nendes on à capella osi.

On muidugi arusaadav, et kui koor on harjutand akustiliselt väga puudulikult või kui sellesse kuulub liig palju nõrga kuulmisega lauljaid, ei püsi ta kunagi hääles, ei mingisuguses helistikus, muidu kui juhtumisi.

Siinjuures veel üks märkus. Ei peaks kunagi kirjutama koorilaulude äärmisi hääli nii kõrgele ja madalale, et laulu poleks võimalik siirda põhihelistikust. Sarnasena on laul ettekantav ainult kirjutatud helistikus, ja kui see vananeb, ei saa helilooja ikkagi kuulda oma helitöid alghelistikus, see kas vajub või tõuseb; eelmisel juhul pass ei kosta, teisel — sopraan kaotab oma jõu ja mahlakuse. Ja kuidas harjutada säärast laulu? Ei aita muud, kui võta madalad hääled eraldi kõrgemas helistikus ja kõrged madalamas. Väga tülikas!

Tähendab, parim oleks, kui helitöö kirjutataks nõnda, et seda võiks vabalt siirda pool tooni kõrgemale või madalamale. Et laulu poleks vaja harjutades transponeerida, oleks ka hää, kui helilooja *kirjutaks oma helitöö harjutushelistikus*, tähendades ära laulu esitushelistiku.

Tõlk. E. Mesikänen.

MULJEID SOOME MUUSIKAPEDA- GOOGILISILT KURSUSILT

(Viiburis 16. 6. — 5. 7. 30)

*Suloisessa Suomesamme
Oisko maata armaampaa
Kuin on kaunis Karjalamme,
Laulun laaja kotimaa!*
P. J. Hannikainen
(Sekäänisten laulujen 58—60 vihko)

Too kaunis Karjala laul, mida helistand kord vana Hannikaise kannel, mida helistab nüüd kui mitte iga soomlase, siis vähemasti iga karjalase suu, — kõlab kõrvus veel nüüdki, kui kirjutatan neid ridu. Too oli ka tõesti esimene mulje, ning sedakorda viimane mälestus laulvast, rõõmsameelsest Karjalast, isegi siis veel, kui rong vuras juba Karjala rajalt teisale.

Tolle laulu tagant kerkib suur kogu — Viiburi muusikapedagoogiliste kursustelaste pere — oma juhataja, alati sõbraliku, isaliku lektori A. E. Taipale'ga eesotsas. Teda hüütaksegi „muusikakursuste isaks“, kuna ta juba algusest pääle on juhatanud noid kursusi, mis nüüd kuendad.

Hulk kursustelaste osavõtjaid on korduvalt saanud tunda ta isalikku hoolt. Meiegi, kaks eestlast, saime seda tunda rohkem kui julgesime loota. Rääkimata sellest, et meile oli võimaldatud takistamatu kursuste õppetöö jälgimine kõigis ta harudes oma äranägemise järele, saime veel erakordse eesõiguse osaliseks seega, et lektor A. E. Taipale hoolitsusel ja koolijuhatajuse lahkel vastutulekul anti meile kui külalisile ümberkorraldatud õpetajate-tuba mõnusaks elamuks kogu kursuste ajaks. Pääle selle vaadati meile kui külalisile isegi kursuste toimkonnalt korraldatud ekskursioonidel. Ning, lõppeks, võimaldati ka kõik soodustused einetamise, lõunatamise jne. ühiselt teiste kursustelastega.

Kasutan juhust, et siinkohal veel kord avalikult kinnitada oma tänutundeid tolle meile osaks saanud harukordse sõbralikkuse eest.

Kursused!

Nende korraldajaks on olnud viimasel ajal Soome Muusikapedagoogiline Liit (Suomen Musiikkipedagogien Liitto). Kõnesolevate jaoks saadi valitsuselt abiraha 32.000 smk. (umbes 300.000 senti), milline summa moodustas päämiselt 7 lektori ja kursuste juhataja töötasu kolme nädala jooksul ning stipendiumid kursustelaste osavõtjatele. Viimane asjaolu kinnitab, et Soome valitsus on selgel arusaamisel oma noorsoo muusikalise kasvatuses tähtsusest. Ja siis too elav osavõtt kursustelastelt näitas, et soome õpetaja oskab hinnata seda kõrgelt.

Kursused on toimunud igakord ise-linnas. Seekordset asukohta, Karjala laulumaa päälinna — Viiburit, — tuleb ta geograafiliselt soodsas ja looduslikult kauni asendi tõttu pidada eriti õnnestunuks. Nii ulatus ka osavõtjate arv, mis küll alati on näidanud järjekindlat tõusu (40—90—125—225—250), seekord 470-ni. Neist rõhuv enamus rahvakooli-õpetajaid. Kuid ei puudunud ka rohkesti keskkooli-, seminari- ja muusikakooli-õpetajaid, lektoreid, organiste, magistreid ning isegi kirikuõpetajaid. Samas töötas ka väike rootsikeelne erirühm 17 osavõtjaga. Osavõtjaid oli ilmunud isegi kaugeimaist Soomemaa nurgist (Petsamo lähedalt).

Kogu kursuste üldkorraldus, mis lasus lektor A. E. Taipale' õul, andis tunnustust ta suurist kogemusest ja asjatundlikkusest oma alal. Võib liialdamata öelda, et see oli ideaalne. Kursuste õppejõudude koosseisu kuulunud tusedamad eriteadlased oma alal, kellest mitmed meilgi tuntud oma esinemisiga. Siis loengute ja harjutusainete kava oma otstarbekohasusega ja asjatundliku kokkusaaduga haaras kõiki koolimuusikaõpetuses tarvisminevaid alasid (pääle

muusika algteooria, milles soome muusikaõpetaja endastmõistetavalt peab tundma end kodus).

Tähtsa ja huvitava osa üldkursusest moodustas samus ruumes korraldatav *muusika näitus*, kus oli pandud välja eeskätt kõik kooli- ja koorilaulu puutuv soome muusikaliteratuur (milles soomlased võrdlemisi rikkad), siis rohkesti *üldse* igasugu muusikaliteratuuri ja lõppeks isegi mitmesuguseid muusika-instrumente. Rohkearvulisest muusikaliteratuurist mainigem kõigepeält kooli- ja koorilaulu metoodilist kirjandust, siis mitmekesiseid koolilauluraamatuid õpilasile, lugematut arvu koorilaulu sega-, mees- ja naiskoorele, ajaloolisi, teaduslikke j. m. muusikaõpperaamatuid, soololaule, klaveri- ja viulipalasisid, pillide koole, kooriorkestri partituure, nooditabeleid jne. jne. Instrumente oli esitatud häälerauast kuni klaverini. Kõik eksponaadid esitasid enamasti kodumaist toodangut. Kuna seega oli loodud hää võimalus kodumaise muusika saadusiga tutvumiseks kõigis ta alades, siis äratas näitus kursuslaste peres ülirohket tähelepanu. Päälegi võimaldas see kodumaistele äridele teha oma ettevõttele hääd reklaami.

Meile aga pakkus näitus iseäranis huvitavat ning ülevaatlikku pilti soome muusikakirjastusest ja ka -tööstusest, seda enam et oli võimalus kasutada iga vaba minutit otstarbekohaselt, mängides läbi muusikainstrumentidel mitmesugust soome muusikaliteratuuri. Unustamatu osa kursuste kavast moodustasid ka need kaunid huvi- ja virgutuskatkad, mis toimusid alaliselt kursuste juures töötava vastava toimkonna väsimatul hoolet. Nii tehti huvimatku Imatrale, Vallinkosele, Rajajõe, Mäntysaarele, Honkasaarele, Saima kanalit mööda läbi vesisulgude Rättijärvele, ja muid, pääle selle muidugi Viiburi linna ajaloolis-sisse paiguse ja lähemasse ning kaunimasse ümbrusse.

Siirdudes nüüd kursuste pääõppekavale, mille tundide arv 3 nädala jooksul ulatus 120-ni, mainigem selle tähtsamaid osi: 1) Koorilauluõpetuse põhimõtteid. Praktilisi näitetunde. 2) Loomuliku hääle füsioloogia. 3) Kõnetehnika ja ilulugemine. 4) Muusika esteetika ja analüütiline vormiõpetus. 5) Soome koorilaulu ajalugu. 6) Praktiline kooripedagoogika ja koorilaul. 7) Kooriorkester (koosseisud, harjutused, juhatamine). Pääle nende oli veel vähemaid loenguid, muu-seas ka nende ridade kirjutajalt eesti muusika ajaloo.

Kursusil töötasid kogu aeg tuntud muusikapedagoogi ja helilooja V. Siukose või mõne kursuslaste juhatusel sega-, mees- ja naiskoor ning helilooja ja dirizendi V. Haapalaise juhatusel puhkpillide-koor ja 36-meheline sega-orkester. Töötati sarnase intensiivsusega, et laulukoorile ja orkestril võimaldus sageli pakkuda oma tööst maitsentut mujalgi: tehti vähemaid kontsertretki kangelasausambale, haiglasse ja mujale ning korraldati häätegevaks otstarbeks iseseisev vabaõhukontsert, mis andis tubli ülejäägi.

Olulisema osa ülaltoodud õppekavast moodustasid kahtlemata lektor V. Siukose loengud koorilauluõpetuse põhimõtteist ühes praktiliste näitetundega (milleks kursuste juures kogu aeg töötas lektori või mõne kursisti juhatusel tütar- ja poisslastest koosnev õpperühm) ja prof. H. Klemetti loengud loomulikust hääle füsioloogiast. Nende loengute ajal oli suur auditoorium täidetud ikka viimse võimaluseni.

Kuna kooliuuenduse viimaseil aastail on eriti löönd läbi arusaamine, et muusikaõpetus kujul, nagu see toimund peaaegu kuni viimase ajani, ei suuda anda soovitud tagajärgi, siis on sel alal otsitud uusi teid, uusi meetodeid. Nende uemate saavutiste tutvustamine, õpetaja muusikaliste teadmiste värskendamine oligi kõnesolevate kursuste ülesandeks. Praeguses mood-sas muusikaõpetuses valitsevad (1) relatiivseile ja 2) absoluutseile toonikõrgu-sile põhjenevad) õppesüsteemid leidsidki siin asjatundliku käsitluse. (Neid olen üldjoonis käsitand oma artiklis „Uusi teid koolimuusikaõpetuses“.)

Lektor V. Siukose loengud ja näitetunnid olid rajatud *relatiivsele tooni-sümbboolikale*. Need olid läbihuvitavad, elavad tunnid ning vastasid kõigiti uusima-aja nõudeile ja, mis tähtsaim, — nad oma *analüütilis-sünteesilise* käsit-lusviisiga suutsid tõmmata *aktiivselt* osa võtma kõiki õpilasi õppetööst. Vähe veel sellest — nad suutsid juhtida õpilast koguni isetegevusele. Ent see ongi pandiks hääle edule.

Ülaloodud õppetöö oli kursusel korraldatud nii, et tavaliselt selgitas lektor V. Siukonen igal hommikul vähemasti ühe tunni jooksul tolle õppeviisi põhimõtteid. Sellele järgnes näitetund vaheldumisi — ühel päeval ta enda, teisel — mõne kursisti juhatusel. Viimasel juhul oli õhtupoolikul üldine näitetunni arvustamine, millest võidi elavalt võeti osa. Iseäranis aktiivsed olid arvustamine tavaliselt tagasihoidlikud soome naisõpetajad. Siin siis sõeluti kui tunni sisu nii tunni käik põhjalikult. See selgitas paljugi.

Siis tavaliselt järgnes tollele „ägedale“ tööle nagu „lepituseks“ *koorilaul* või — täpsemalt — praktiline kooripedagoogika V. Siukose juhatusel. Tarviduse järele moodustati erikoorid (sega-, mees- ja nais-) eriruumidesse, et aga võimalikult rohkesti soovijaid rakendada tööle.

Ja peab tunnistama, — töö arenes tõesti intensiivselt. Suuremat huvi pakkusid ka prof. H. Klemetti elavad, huumoriga läbipõimitud, sisukad loengud loomulikust hääle füsioloogiast. Selle meilegi oma kontsertreisudega tuntud soome muusika ja parima laulukoorijuhli seisukoht häälemoodustamise suhtes on üldiselt tarvitatavaga võrreldes *erandiline*. Ta uurimuste järele, mida kerge oli tõendada otse koha pääl tegelike katseiga, on praegusel viisil tarvitata häälemoodustamine enamail juhtumeil *ebaloomulik*, nimelt ses mõttes, et suurem osa inimesi tarvitab kõnes ja laulmisel tavaliselt *falsetti*. See teeb aga hääle kõlatuks, nigelaks, hõredaks ja värvituks. Falseti tarvitamine tekib enamasti sääli, kus *loomuliku* inimhääle piirid lõpevad. Kuid teatava harjumuse tõttu hakatakse seda tarvitama sageli täiesti teadmatult märksa varem. Ja on inimesi, kelle juures falseti tarvitamine, s. o. ebaloomulik häälemoodustamine, niivõrra on arenend, et aiva räägivad ja laulavadki falsetiga. Prof. Klemetti, täielise vastandina sakslasile (kes teatavasti panevad suurt rõhku falseti arendamisele), ei tunnusta üldse falsetiga laulmist. Põhjendades oma arvamusi inimhääleaparaadi loomulike funktsioonega ta nõuab ka loomuliku *häälemoodustamist* ja näitab, et *loomulik* inimhäälel, kuigi ulatuselt natuke vähem, on mitmekordselt tugevam, kandvam, mahlakam ja värvikam ebaloomulikkust. Äärmiselt huvitav oli jälgida sel alal prof. Klemetti' katseid. Ta valis kursistest vanema daami, kelle hääle falseti tarvitamise tõttu kui lugemisel nii laulmisel saalis oli vaevalt kuuldav, rääkimata värvitusest ja selgusetusest. Lastes tal teha vastavaid harjutusi (mis alul harjumusest kujunesid sageli koomilisiks), saavutas ta paari päevaga sarnaseid tagajärgi, et too hääle vähemasti *kõlas*. Muidugi kursuste piiratud aeg ei luband ühe inimesega pikemalt töötada. Kuid võib olla kindel, et sarnaselt edasi töötades võib saavutada tähelepanuväärseid tagajärgi. Falseti tarvitamisest hoidumiseks soovitab prof. Klemetti laulda madalama hääleulatusega laule. Ise ta on koostand 3 suurekaustalist vihku koolilaste laule, mille hääleulatus puudutab vaid harva re². Koorilaulu, milles sageli ei ole arvestatud *loomulikk* inimhäälel, tuleb harjutada transponeerides neid madalamale, s. t. muidugi üksiku hääle harjutamise juures.

Intonatsiooni puhtust koorilaulus käsitas rootsi rühmale tallinlastelegi tuntud helilooja ja koorijuh Bengt Carlsson. Selleks tal oli umbes C. Eitz'i helisilbi-süsteemi põhimõtetele tugenev omaleiatatud helisilbi-süsteem, mille abil ta sai selgitada oma auditooriumile mõningaidki tähtsamaid helipuhtusse puutuvaid küsimusi.

Tehti veel muudki huvitavat tööd, kuid võimatu on loetella kõike seda.

Tööpäev algas harilikult kl. 8 hommikul vaimuliku lauluga ja kestis lühemate ja veidi pikemate vaheaegadega kuni kl. 18, lõppedes enamasti koorilauluga. Vaheajal ikka kerkis kuskilt vana 'A. E. Taipale' pikakasvuline kogu; sõbraliku naerutusega ninaprilli säades oli tal alati midagi kursistidele ütelda, korraldada, teada anda. Ta pisikesed vestlused kujunesid kursuste tööle sarnaseiks vahepaluks, mis sidusid kursuste üksikud ained üheks tervikuks. Soome lauluõpetajad hindasid seda vääriiselt, õnnestades oma juhti kursuste lõpppäeval väärtuslike kinkidega. Ja kui nad lõppaktusel oma esindajate kaudu sõna võttes rõhutasid, et soome õpetaja viib kaasa neilt kursusilt palju värseid teadmisi, võtteid, kasulikke näpunäiteid, ning see-eest avaldasid asjaosalisile oma otsekohesemaid tänusid, siis võin siinkohal kinnitada vaid sama.

KODUMAA

ARVUSTUSI

TALLINN. Märkigem kõigepäält jaapani lauljatar *Teiko Kiva* külalis-esinemist „Estonia“ ooperis „Madam Butterfly“na“, kellena ta pakkus oma tundeetsa mänguga tugevat kunstilist elamust. Ta kaasakiskuv mäng saavutas haripunkti ooperi teises vaatuses, kus tegevus keerlebki ta ainsa isiku ümber. Teistes pääosades esinesid *K. Ots* leitnant Linkertonina ja *K. Viitol* konsulina. Ooperit juhatas *R. Kull*. Tundus, et proove on tehtud vähe. See ilmnus eriti esimeses vaatuses, kus lavategevus, samuti orkestri kaasmäng ajuti logisesid. Kuid pärastpoole see paranes.

Kui Teiko Kiva mõjub päämiselt oma tundeetsa mänguga, siis võib eriti oma imekena lauluga vene lauljatar *Maria Kurenko*, kes külastas jälle üle mitme aja Tallinna, esinedes seekord ooperis „Rigoletto“, „Romeo ja Julia“ ning „Sevilla habemeajaja“. Toonirida ta laulus on kui kalleim pärleke: olgu see do², do³ või muu toon — nood kõik on samataolised, kui hoolikamalt valitud pärlid. Seejuures ta imekaunis hää, heliseses loomulikult, ei kaldu ealeski teravusse ega ülipingutusse. Ent täiuslikult mõjub ta vaid kontsertpoodiumil: too ooperiartisti olemuse tähtsam pool — näitleja — jääb ooperis tublisti laulja *Maria Kurenko* varju. Sellest — loomulik, et eelnimetatud ooperiest temale sobivamaks osutus *Rosina* osa „Sevilla habemeajajas“, kus esiplaanil virtuooslik laul, mitte dramaatiline mäng. Siin, koomilises miljöö, suutis ta luua isegi üsna kenakese, kelmika *Rosina* kuju, rääkimata muidugi oma toredast virtuooslikust laulust, kus ta iseäraselt hilgas raskes aarias ja „laulutunnis“ ettekantud kahes lisanumbris (*L. Arditi* „Il bacio“ ja *G. Verdi* „Bolero“). Seevastu aga ooperi „Romeo ja Julia“ romantika ei suutnud vallutada teda täieliselt. Ka küllalt õnnelik ei ole ta oma kujult *Julia* osa jaoks.

Mõlemas ooperis esines *M. Kurenko* partnerina (*Romeo*na ja krahv *Almaviva*na) *A. Visman*, kelle läbituntud mäng ja küps muusikaline ettekanne temas lubavad oletada meie praegusaja parimat ooperiartisti. Teisist osalisist „Sevilla habemeajajas“ väärivad mainimist muidugi *A. Arder* nimiosas, kus ta seekord püüdis anda oma parima ning teha hääks toda möödundaastast skandaalset hääleta esinemist. See läks tal kaunisti korda. Oma raske kavatiini viis ta läbi hoogsasti. *K. Viitol* dr. *Bartolo*na väljendas väga tabavalt võrnatut koomikat, mis omane tolele ooperile, ja võitis publiku täieliku poolehoiu. Ka *N. Suursööt* *Basilio* osas oli vastuvõetav. Ansambleist olid paremad vähemamöödulised ja lihtsamad: duetid, tertsetid („Tasa, tasa“). Kuna terve ooper on vokaalselt läbi-virtuooslik, millise stiili siht selles, et publiku kõrva kōiditada ja äratada imetlust vokaalsete saltomortaalidega, siis suuremaid virtuooslikke ansambleid (näit. 2. vaatuse finaali) oleks soovindki kuulda tehniliselt ladusamalt, soravamalt. Kuid see nõuab suurt treeningut! Seda tuleks tehagi, sest sarnase ooperi kui „Sevilla habemeajaja“ olemus ongi ta virtuoositeedis. Juhatas prof. *J. Aavik*. Etendus möödus elavalt ja rõõmsameelselt.

□

Oktoobrikuus tehti algust ka rahvakontsertidega. Esimene toimus *Raimund Kull'i* juhatusel. Kontsert-eeskava oli mitmekesine: Glasunov'i elev „Pidulik avamäng“, poola helilooja Noskowski programmimuusikale sümfooniline poem „Stopp“, Wagner'i tore sissejuhatus oop. „Nürnbergi laulusepad“, siis vähemaid palu meie oma heliloojailt H. Eller'ilt ja A. Lemba'lt. Solistina esines Liszt'i Es-dur klaverikontserdiga Wiini klaverikunstnik *Hans Höpfel*, kes hiilgas päämiselt oma bravuurse tehnikaga ja jõurikkala löögiga. Kontsertmeister *Hugo Schütz* mängis mitte küllaldaselt hoolikalt ettevalmistatult orkestri saatel Čaikovski „Serenade melancolique“. Kontserdi kvalitatiivne külg ei ulatund üle keskpärase.

Klaverikunstnikest rõõmustas meid *Aleksander Borovski* oma kahe kontserdiga, esitades kõigepeält terve rea J. S. Bach'i prelüüde ja fuugasid sarnases selges ning kunstiküpses interpretatsioonis, nagu seda üldse harva saame kuulda. Siis J. Brahms'i raskete variatsioonide ja R. Schumann'i „Karnevali“ ettekanne andis parima tunnustuse kunstniku tujuküllasest elulisest mängust. Ning lõppeks mainigem eriti moodsamat klaveriliteratuuri, millega A. Borovski alati on püüdnud värskendada nõid juba stagnatsiooni piirkonda jõudnud kontsertkavu. See on küll ajuti tänamatu ülesanne, kuid huvitav, värskendav. Ja eriliselt see sobib sarnasele hiilgavale kunstnikule kui A. Borovski. Viimaseist paladest mainigem S. Prokofiff'i huvitavat 2. sonaati (d-moll), V. Vinogradova-Biek'i omapärast „Toccatad“, N. Čerepnin'i „Etude héroïque c-moll“, C. Debussy' prelüüde j. m.

Ka rahvakontserdil siin esmakordselt esinend *H. Höpfel* andis iseseisva kontserdi, mille kava koosnes raskemast paladest klassikalises klaveriliteratuuris: Bach-Busoni' „Chaconne“, F. Schubert'i „Ränduri fantaasia“, J. Brahms'i „Variatsioonid Paganini' teemile“ (mõlemad vihud) j. m. Kunstniku sõrmetehnika on esmajärguline, võimaldab raskeimate ülesannetega tulla toime. Kuid ei saa olla nõus ta ühekülgsse ettekandega, kus domineeris fortissimo, mis mõjus eriti segavalt liig tugeva passi tarvitamisega, mattes sageli täieliselt meloodilised figurid.

Suurimat huvi Tallinna publikule pakkus *Maria Kurenko'* kaks kontserti „Estonias“, kus teatud suursündmuseks kujunes eriti teine kontsert, mis oli pühendatud täieliselt tuntud vene helilooja *A. Grečaninov'i* lauludele *autori isiklikul kaastegevusel* klaveril saatjana. Kui tol esimesel kontserdil *Maria Kurenko'* oli võimalus demonstreerida oma hääletehnikat täies ulatuses sarnaste kontsertpaladega, kui aariad Mozart'i oop. „Naisterööv Serailist“ ja „Idomeneo“, Rossini' „Sevilla habemeajaja“ ning Mussorgski' dumka oop. „Soročini laad“, siis teisel kontserdil, õigemini intiimsel laulude-õhtul, ta võlus kuulajaskonda oma otsekohese, armsa ettekandega, ilmutades seejuures erilist andi vene rahvalaulude ettekandeks ja humoristlikku joont lastelaulude interpreteerimises.

Lõppeks teisist kontserdest mainigem *A. Hörschelmann-Antropoff'i* klaveriõhtut, organist *Peeter Laja'* oreliõhtut ja Tallinna Tööliismuusika Ühingu rahvakontserti „Estonias“ *N. Goldschmidt'i* (orkester) ja *P. Tammeveski'* (segakoor) juhatusel. Kuigi too viimane kunstilises mõttes ei suuda veel rahuldada, ometi ta väärrib tunnustust asjaarmastajate kultuurettevõttena, millest ajajooksul vastaval juhtimisel võib areneda midagi kindlamakujulist. Kas ei ole aga siiski veel varajane esineda sarnaste töödega kui Beethoven'i I sümfoonia ja Litoff'i „Robespierre“? Need võiksid ju olla katsepähkleiks, kuid koduseil harjutusil. Esinemiseks oleks sobivam valida jõukohane repertuaar. Parem väikeselt, kuid hästi.

Riho Päts.

TARTU. Kontsertide-hooaja avas seekord „Vanemuises“ *Nikolai Orloff*. Mõni päev hiljem mängis säälсамas *Aleksander Borovski*. Pianistid ja noored klaverijüngrid armastavad võrrelda ja vaielda, kes neist parem. Kuigi mitte-pianist ei suuda tungida klaveri-tehnika ja puht-pianistlike peensusini, on vahe nende kahe suure vene pianisti vahel ometi niivõrd ilmne, et võrdlused tunduvad siin vist ülearused *kvalitatiivses* mõttes. Orloff'i ja Borovski't võib võrrelda ainult kui *lahkuminevaid*, kellest kumbki omaette, oma ilmega kunstnik.

Seekord näis Orloff'il niisama halb, kui Borovski'l hää päev. Kui siis peen lüürik ja kõlameister, nagu Orloff, mitte päris „tujus“, Borovski aga, see muusika-ürginimene, ürgjõuline, helisev karu seevastu ennast jälle *andis* täiesti, siis pole ime, et Borovski kontserdist mõju taas kord oli kuulajaid suggereerivam.

Kolmas omaette ja jälle *oma* ilmega õhtu oli *Dresdeni keelpillide kvarteti* kontsert saksa teatris. See oli valitud kunst, kus muusika traditsioon, peen stiilitunne ja esmajärgulised võimed igal mängijal oma pillil pakkusid koostöömängu ja kogumõju, mis andis sääraseile helimeistritele, nagu Mozart, Beethoven ja Reger, mis neile tuli anda.

Nende kontsertide vahel pakkus oma õhtu „Vanemuises“ juudi näitlejanna Grober. Ta laulis liigutuste saatel stseene rahvaelust ja töotegevusest, nii siis näitleja ega mitte laulukunstnik. Aga peenemaitseline, kõrgelt kultiveeritud ja suur detaili-meister-näitleja, viis ta ka hää kontsertlauljana kontsertlaval kuulaja ühest laulust teise utesse meeleoludesse.

„Vanemuine“ lavastas „Carmeni“, vist soovides pakkuda opereti kõrval ka midagi raskemakaliibrilist. Et aga opereti ansamblile Bizet' geniaalne teos juba muusikaliselt ja vokaalselt käib üle jõu, on iseendast mõistetav.

L. Neuman.

MUUSIKALINE ÜLEVAADE

HAAPSALU. 12. okt. andis siin Haapsalu saksa kooli hääks kontserdi 20-meheline Tallinna Saksa Meestelaulu Seltsi meeskoor *W. Sewigh'i* juhatusel. Kuulajaid oli kogunenud rohkesti, kuna kontserte Haapsalus külalistelt juhtub harva.

NARVA. Sügishooajal on Narvas korraldatud juba mõningad kontserdid. Septembris oli „Harmonie“ saalis *Dresdeni keelpillide-kvarteti kontsert*. Eeskava koosnes klassikuist (Dittersdorf'i, Mozart'i ja Beethoven'i kvartetid). Kõik ettekanded sooritati eeskujuliku puhtusega täies ulatuses.

Samal kuul oli *Jaani kirikus vaimulik kontsert* saksa koguduse vaeste hääks kohalike muusikaliste jõudude osavõtul. Orelil esines hra *Kramer*, kes oma ülesandega korralikult tuli toime. Kaasmängus oleks ta esinemine võind olla kindlam: see oleks solistidelegi ettekandeks annud rohkem hoogu. Kolme lauluga esines tuntud Narva lauljanna pr. *Kress*. Tema laul ei avaldand kahjuks seda mõju, mida varem selle lauljataru juures oleme võind konstateerida. Võib-olla olenes see juhuslikust halvast tervislikust seisukorrast. Narva lummiklaulja hr. *Jürjado* ettekanded olid tublid: ta hää kõlas mahedasti ja täielikult. Viilupaladega esines Narvas veel vähe tuntud viuldaja hr. *D. Baschis*, kelle mäng oli puhas ja kõlarikas, ning pääsis eriti mõjule Jaani kiriku avaras ruumis. Kuulajaid oli vähe.

Oktoobris oli *Joorgu Aleksandri kirikus jälle vaimulik kontsert*, mille korraldajaks oli hr. P. Penna. Kontserdil esinesid prl. *A. Offril* ja hr. *J. Vålbe*, *W. Bock* ja *P. Penna*. Ettekanded olid korralikud, nii et kontserdiga jäid rahule nõudlikumadki muusikaharrastajad. Rahvast oli aga võrdlemisi vähe.

Narva teater, mis nüüd asub „Võitleja“ remonteeritud ruumides, kavatseb eeloleval aastal võtta oma repertuaari järgmised muusikalavastused: Karl Zeller'i „Linnukauplejad“, Oskar Strauss'i „Viimane valss“ ja moodsa uue opereti „Olli-Polli“. On juttu olnud ka G. Verdi' operi „Rigoletto“ lavastamisest.

Viru maakonna laulupidu 1931. aastal peetakse Narvas. Eeltööd on täies hoos. On valitud laulupeo toimikond, valmistatud noodid ja laulude õppimine juba käimas. Laulupeo eelarve on säetud kokku ja viidud tasakaalu 5950 kroonile. Muidugi võivad siin tulla ette veel mõned muudatused. Laulupeo kohaks on valitud Joorg Narvajõe kaldal, vaksali läheduses. Ruumikal loomulikult orul, mis vabaõhu ettekandeiks väga sobib, on aga ka oma väikesed puudused, mille kõrvaldamisele on agarasti asutud. Seni on koore annud üles juba üle 30, üle 1100 lauljaga.

Narva muusikakool algas käesoleval õppeaastal oma üheksandat tegevusaastat. Kool on omandand juba kaunis kindla kuju ja kohalikus seltskonnas hääs kuulsuses. Õpilaste arv on viimaseil aastail kõikund 80—90 ümber. Narva linnavalitsuselt sai kool oma töö korraldamiseks kasutada Narva 3. eesti algkooli ruumid.

PÄRNU. Pärnu praostkonna sinod otsustas korraldada eeloleval suvel Pärnus vaimuliku laulupäeva. Koore laulupäevale registreerib kuni 15. nov. s. a. laulupäeva toimkond Pärnus, Pühavaimu t. 23.

PÖLTSAMAA. *Dr. K. A. Hermann'i* sünnikihelkonna päälinn Põltsamaa juba mitmet aega kavatseb jäädvustada oma suurima poja mälestust. On üles kerkind kolm moodust: kas ehitada dr. Hermann'i nimeline kultuurhoone või rahvamaja, kas püstitada mälestussammas või avada temanimeline stipendium Põltsamaa õpilasile edasiõppimise võimaldamiseks. Seni on kogutud mälestuse jäädvustamiseks 1330 krooni.

RAKVERE. Koorid on taas aland harjutusiga ning valmistatakse hoollega kontsertideks. Algust tegi juba septembris linna III algkooli juubeli-segakoore, mis koosnes pääasjaliselt endisist õpilasist ja moodustati kooli 125. a. juubeli puhul. Koori juhatas juubelialgkooli lauluõpetaja — vilistlane F. Grustam. Kui arvestada seda, et koor asus tööle ainult paar kuud enne kontserti, peab mainima, et töövili, mis avaldati juubelipeol Rahvaaias, oli üsna küps.

Häälterühmad kooris olid tasakaalukad ja omasid rahuldava värvi. Samuti oli koor distsiplineeritud, jälgides juhataja tagasihoidlikku, kuid selget ja kindlat lööki. Kõik laulud kanti ette meeoleurikkalt. Kui rakverelasisnooris seni pole nähtud üksmeelt, vaimustust, siis nähti seda nüüd, mil 100-päälne vilistlaskoor oma „alma materi“ sünnipäeval ei hoidnud vaka all oma tundeid, vaid andis, mida võis. Lauldi E. Võrgu, M. Hermann'i, T. Vetti'ku ja A. Lätte laule.

Kuna Rakvere III algkool, endine kreiskool, oli omal ajal tähtsamaid kogu Eestis, oli osavõtiki juubelipidustusist ja kontserdist elav. Rohkesti oli kohal endisi õpilasi-vilistlasi ja muidki asjast huvitatuid.

— Novembri lõpul kavatseb *EMO* segakoore *prof. J. Aavik'u* juhatusel korraldada Rakveresse külaskäigukontserdi.

VILJANDI. Viljandimaa V laulupeoplatsi valikul on jäädud peatuma järveäärsele tulevasele linna staadionile. Laululava kavatsetakse ehitada nii, et ta tulevikus jääks staadioni tribüüniks. Kindlasti aga seesugune ehitis nõuaks linnalt lisakulusid, mille väljaandmises praegu veel kaheldakse. Lauljate Liidu Viljandimaa osakonna poolt, kes korraldab Viljandimaa V laulupeo, on lubatud katta osa tribüüni ehitamiskulusid laulupeo sissetulekuist.

Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoore A. Pung'a juhatusel korraldas Jaani kirikus kontserdi. Kava koosnes vaimulikest laulest, päämiselt kodumaa autoreilt. Solistena esinesid bariton *J. Mitt*, *A. Herman* ja organist E. Rossman. Kuulajaid oli vähevoitu, kuid ettekanded leidsid sooja vastuvõtu.

VÖRU. Tuleval suvel saab Võru eesti selts „Kannel“ 50-aastaseks. Sel puhul, loodetavasti traditsioonilise Võrumaa laulupäeva aegu, tahetakse korraldada rida juubelipidustusi ja anda välja juubelialbum. „Kannel“ on meie vanemaid muusika- ja haridusseltse, võtnud osa paljudest laulupidudest, korraldand ise mitmeid laulupäevi ja -pidusid.

VÖRUMAA. Juba neljandat aastat teotseb Võrus energiliselt ligi 50-liikmeline meeskoore. Koor on võitnud rohkesti tähelepanu: ta on esinend väljaspool Võrut Petseris, Kanepis, Põlvas ja Rõuges, päämiselt kirikukontsertidel, kus solistina on sageli kaastegev olnud organist P. Laja. Võrumaa paremaid oreleid on Rõuges, Võrus ja Petseris. Need oreleid on Haanja meeste venn. Kriisa'de tööd. Põlva, Urvaste ja Räpina koguduste oreleid aga on halvad.

Mainitud viimased kogudused on suured ning aeg oleks neil hoolitseda uute orelite eest, seda enam, et Võrumaal asuvad eelpoolnimetatud hääd orelimeistrid, kelle kätte oreliehitamise töö usaldamine ei tekita kahtlustusi.

Paremaiks segakoorideks Võrumaal tuleb lugeda Võru „Kandle“, Petseri Rahvahariduse Seltsi, Kolepi (Kasaritsas) ja Võrusoo koore. Ka Räpina koor hr. Karheiding'u juhatusel tegutseb kuuldavasti hoogsasti. Muide üldiselt maakoorid Võrumaal püüavad tegutseda, kuid tihti annab end tunda juhtide vilumatus kui repertuaari valikus nii käsitamises. Tahetakse „läbi lüüa“ odavate, labaste lauludega. Meie koorilaulude repertuaar aga võimaldaks juba paremat. Orkestrid on olemas Antslas (kaitseliidul), Petseris (Kalevi seltsil) ja Võrus (7. rügemendil).

Hiljuti külastas Võrut, Antslat ja Petserit Tallinna sümfoonia-orkester.

—a—

Laulukooride oodatavaid kontserte „Estonia“ kontsertsaalis

9. novembril — ÜENÜTO segakoori kontsert, juhatab E. Aav. Solistidena esinevad E. Franz (klaver) ja K. Ots (tenor).

15. novembril — „Revaler Liedertafeli“ meeskoori kontsert, juhatab W. Sewigh.

16. novembril — EMO segakoori kontsert, juhatab prof. J. Aavik. Ettekandeid triolt: H. Schütz (viul), prof. Bööcke (cello) ja prof. A. Lemba (klaver).

23. novembril — Tallinna Jaani Oratooriumi koori kontsert Jaani kirikus. Ettekandele tuleb Cherubini' „Requiem“ c-moll orkestri saatel.

23. novembril — TKMÜ segakoori kontsert ühingu 10. aasta juubeli puhul, juhatab V. Nerep. Solistid: pr. Tallmeister (laul) ja H. Schütz (viul).

29. novembril — TMS meeskoori kontsert, juhatab prof. A. Topman, solist P. Laja (orel).

12. detsembril — Tallinna Rahvapälikoolide Seltsi segakoori kontsert, juhatab T. Vettik.

Oopereid novembris „Estonia“ teatris

6. novembril on Leo Delibes'i ooperi „Lakmé“ esietendus. Pääosades: Lakmé — Ida Aav-Loo, Geraldo — A. Visman, Nilakantha — B. Hansen, Federico — A. Viitol, Mallika — H. Juurikson, ja t. Lavastus — Hanno Kompus, muusikajuht — R. Kull, tantsud — R. Olbrei.

Pääle „Lakmé“ korratakse Wagner'i „Tannhäuserit“.

25. novembril esineb rootsi tenor Gunnar Grip külalisena Puccini „Tosca“ ja 28. novembril Rossini' „Sevilla habemeajajas“.

Mitmesuguseid teateid

— Eesti kiriku liturgiline komisjon oma koosolekul septembrikuu lõpul otsustas kutsuda kokku Tallinna 3. ja 4. dets. s. a. esimese kirikumuusika kongressi. Kongressile on palutud kõnelema rida meie tuntuimaid kirikutegelasi ja -muusikuid. Arutusele tuleksid pääle muu meie kirikumuusika uuendamise ja elustamise võimalused.

Samal koosolekul esitas prof. Topman korralduskava kirikumuusika tegelaste ettevalmistamiseks. Selle järgi valmistatakse ette köstreid-organiste usuteaduslikus aines konsistooriumi juures, tegelikus kirikumuusikas aga Tallinna konservatooriumi oreliklassis. Kavas on nähtud ette õpestipendiumide asutamine kehvemate õpilaste toetamiseks kiriku poolt. Kava võeti vastu ja esitatakse kiriku keskvalitsusele.

Pääle selle arutati ka meie vaimulike laulude küsimust ja leiti olevat tarviline neid võtta revideerimisele ja parandusele.

— 29. septembril s. a. suri Tallinnas endine Peterburgi Maria teatri primadonna ja Moskva Suure Ooperi laulja Adelaïda Bolska. 1916. a. alates oli ta Peterburgi konservatooriumis lauluõpetajaks-professoriks, viimaseid aegu Varsavis Chopin'i nimelises muusikakoolis. Tema parimaid osi oli: Tatjana „Eugen Oneginis“, Elsa „Lohengrinis“ ja pääosa „Jolantas“, mille viimases Čaikovski kirjutanud eriliselt temale.

MUUSIKALINE ÜLEVAADE

HELSINGI. Soome ooperis tuli esiettekandele A. Adam'i „Lonjumeaur postimees“ pääosas Pia Ravenna'ga. Kontserthooaja avas meeskoor „Muntra Musikanter“ Bengt Carlsson'i juhatusel. Teisist kontserdest mainigem soome parima lauljatar Hanna Granfeld'i esinemist, siis kuulsat viuldajat Bronislav Huberman'i kontserti ning Helsingi linnaorkestri sümfooniakontserti prof. Robert Kajanus'e juhatusel, kus solistina esines viimase poeg Kai Kajanus Bruch'i g-moll kontserdiga. Sümfoonia-kontserdi päänumbreiks olid Beethoven'i II sümfoonia ja Georges Enesco' „Rumeenia rapsoodia“.

Kodumaisest uusimast heliloomingust esitati Emil Kaupp'i koomiline ooper „Nõmmekingsepä“ (A. Kivi' näidendi j.), milles erilise menu osaliseks sai Väinö Sola Esko osas. Ooperit juhatas Martti Similä.

— Soome üldlaulupidu peetakse Helsingis 19.—21. juunini 1931. Vennsrahva laulupeo kava, mis nüüd lõplikult selgund ja välja kuulutatud, tundub olevat hästi mitmekesine. See on jaotatud 10 ossa: I — ükshäälsed laulud puhkpillide-orkestri saatel, II — segakoorilaulud (nende seas ka Miina Hermann'i „Meeste laul“ ja ungarlase Béla Szabados'i „Usutunnistus“), III — puhkpillide-orkestri palad, IV — naiskoorilaulud, V — asjaarmastajate sega- ja keelpillide-orkestri ettekanded, VI — segakoorilaulud (mille seas sarnased rasked, kui L. Madetoja' — „Oma maa“ ja T. Kuula' „Ju ammu on õitsenud õunapuud“), VII — meeskoorilaulud, VIII — orkester, IX — segakoorilaulud orkestriga ja X — võistluspalad kooridele ja orkestreile. Üldlalupeo toimkonna esimeheks on dr. Oskari Mantere, sekretärriks helilooja Lauri Ikonen.

MOSKVA. Nõukogude Vene viimaseaja ooperiuudiseist oleks mainida Aleksander Krein'i „Sagmak'i“ ja Aleksander Spendiarov'i „Almasti“.

A. Krein on iseõppind muusik, kuid tänapäeva tähelepanuväärsemad heliloojad Nõukogude Venes. Oma loomingu, mis kannab teatavat omapärast ilmet, on ta sageli kasutand vana-heebrea viise. Eelnimetatud ooperi ainestik on ajalooline, pärit idamaalt. „Sagmak“ märgib viiepäevast orjade vabaduspüha vanas Babülonis. Arvustus loodab, et see töö lööb läbi Läänes.

A. Spendiarov on paari aasta eest surnud andekas vene helilooja (Rimski-Korsakov'i õpilane), kes oma sümfoonilises loomingu tihti kasutand armeenia rahvaviise (mistõttu Armeenia valitsuselt talle antud „rahvakunstniku“ aunimi). Ta viimase töö, ooperi „Almasti“ ainestik on samuti idamaine. Selle muusikas figureerivad armeenia ja pärsia rahvaviisid. Kuigi arvustus nimetab A. Spendiarov'i rohkem lüürikuks ja sümfoonikuks kui draamatikuks, siiski märgitakse ülalmainitud kui tähelepanuväärset kunstiteost.

PRAHA. Tähtsama osa kontsertettekandest moodustasid tšehhi filharmoonia-orkestri kontserdid W. Talich'i juhatusel (kes suure osa hooajast juhatab ka Stockholmis). On esitatud tšehhi kaasaegsed E. Axman (3. sümfoonia) ja B. Vomačka (laulutsükl). Ka J. Stravinski külastas Prahat jälle, esinedes oma uusimate töödega „Vanaklassikalised kontserdid“. W. Talich'i asemikena esinesid muu-seas Zemlinski, Malko, Glasunov, Hubay j. t. Saksa filharmoonia esitas S. Foerster'i sümfoonia „Minu noorus“ Georg Széll'i juhatusel. Tšehhi moodsa muusika seltsi huvitavamaist ettekandest võiks märkida kammermuusikat A. Haba'lt, D. Milhaud'lt, P. Hindemith'ilt, Malipiero'lt j. t. Tšehhi kammermuusika selts esitas L. Vycpalek'i stiidi soolo violale. Pääle selle leidis veel aset mitmesuguseid vähemaid kontserte.

RIIA. Eeltuleval suvel (juunis) peetakse Riias 7. läti üldlaulupidu. Selleks on praegu käimas hoolikad ettevalmistused. Ilmund on 2 kogu üldkoorilaulule (neis 36 laulu varem ilmunuist) ja ilmumas veel 3. kogu. Laulude võistlusele, mis hiljuti korraldati eeloleva laulupeo kava värskendamiseks, oli saadetud 29 laulu (meil möödund aastal umbes 100). Neist kõrvaldati kohe alul 3 laulu kui alaväärtuslikud. Ülejäänuid valiti otse laulupeo kavasse 6 uut, — ja

päale nende veel 3 laulu (kui väga rasked) otsustamiseks kava komisjonile ühes juhtidega. Valitud laulude autoreiks osutusid populaarne läti helilooja *E. Melngailis* (3 laulu), *J. Graubiniš* (süit laulukoorile), *V. Osolins* ja *Kalins* (kumbki ühe lauluga). Laulude võistluse jurysse kuulusid läti (Riia) konservatooriumi direktor prof. *J. Vihtols*, leedu (Kaunase) kons. dir. *Gruodis*, helilooja ja muusikaarvustaja *J. Zalits*, dirigent *T. Reiters* ja Eesti helilooja *Mart Saar*. Vastuvõtt lätlasilt on olnud haruldaselt hää ja sõbralik. Imestust läti muusikute peres on äratand vaid see, et eesti saatkond pole millegagi reageerind oma parima helilooja Riias viibimisele, kuigi kõigis Riia ajalehis on ilmund teateid eesti helilooja *Mart Saar*'e säälviibimisest juryst osavõtuks.

— Riia avas oma sümfooniakontsertide hooaja *Bronislav Huberman*'i külaskäiguga. Rahvusoperi sümfooniaorkester mängis *Georg Schneefoigt*'i juhatusel *Glazunov*'i 4-dat sümfooniat ja *Vihtols*'i „Seitse läti rahvaviisi“, kuna *Huberman* solistina esines *Čaikovski* ja *Brahms*'i viiulikontserdega orkestri saatel.

Mitmesuguseid teateid

— Suvel Bayreuth'is toimund *Wagner*'i pidumängudest võttis osa umbes 10.000 külalist, millisest arvust ligemale 3.000 arvatakse välismaalaste arvele (nende seas 1.000 ameeriklast). Üldse oli 21 etenduse müüdnud 33.500 piletit, nii et iga külaline nägi umbes 3 ooperietendust. Üldse sissetulek pileteist on 950.000 saksa marka (= 85.000.000 eesti senti).

— *Müncheni pidumängudel*, kus seni mängiti tavalisest vaid *R. Wagner*'i töid, olid seekord mängukavas erandina ka *R. Strauss*'i ja *H. Pfitzner*'i ooperid. Nii esitati päale „Lohengrini“, „Nürnbergi lauluseppade“, „Lendava hollandlase“ j. t. veel *R. Strauss*'i „Roosikavaler“ ja *H. Pfitzner*'i „Palestrina“, mis aga ei leidnud säärast poolehoidu kui *R. Wagner*'i ooperid.

— *Salzburgi pidumängude 10. a. juubeli* kava oli õige mitmekesine. Päale ooperiettekannte ja vaimuliku muusika oli üldises kavas veel 11 orkestrikontserti, 6 viini filharmoonikute kontserti, ja 1 kammermuusika-õhtu. Orkestrikontsertidest oli üks täielikult pühendatud prantsuse muusikale: *d'Indy*, *Roussel*, *Ravel* ja *Honegger*, kuna teistel esitati *Haydn*'i, *Mozart*'i, *Beethoven*'i, *Bruckner*'i ja *Čaikovski*' töid. Juhatasid: *Hans Knappertsbusch*, *Franz Schalk* ja *Bruno Walter*. Kammermuusika-õhtul esitas *Rosé* kvartett ainult *Mozart*'i töid. Üldine pidumängudest osavõtjate arv ulatus kuni 59.000-ni.

— Berliinis asutati „*Idamaise muusika uurimise selts*“.

— *Berliini Stern*'i konservatooriumi uueks direktoriks on kutsutud saksa helilooja *Paul Graener*.

— Kuulus ungari viiulikonstnik *Joseph Szigeti* avas oma seekordse ameerika turnee kontserdiga *New-Yorgi Filharmoonias* *Erich Kleiber*'i juhatusel.

— *Edith Lorand* oma kammerorkestriga kavatseb suuremat kontsertreisü Hollandis.

— Modernistlikud ooperid — *P. Hindemith*'i „Päevauudised“ ja *Max Brand*'i „Masinist Hopkins“, mis pidid tulema ettekandele *Peterburgi* ooperiteatris, keelati Nõukogude tsensuurist kui „liig vähe radikaalsed“.

— 4. oktoobril s. a. möödus 50 aastat moodsa opereti asutaja, ülemaailmselt tuntud koomilise ooperi „*Hoffmanni jutustuste*“ autori *J. Offenbach*'i surmast. Sel puhul on dr. *A. Henseleri*'lt ilmund *M. Hesse*' kirjastusel suurem *Offenbach*'i monograafia.

— *Kurt Weill*'il (meil tuntud oma „Kolmekrossi ooperiga“) on praegu teoksil uus ooper „*Leivakauplus*“, jälle *Bert Brecht*'i librettole.

— *Richard Strauss* on äsja lõpetand *Mozart*'i ooperi „*Idomeneo*“ ümbertöötuse. Selle esietendus on määratud kindlaks veebruariks 1931 Viini Riigiooperis helilooja isiklikul juhatusel.

— *Hans Krása* lõpetas ooperi „*Fedja*“, mille libretto on koostatud *Dostojevski* järele. Seega on viimasel ajal mitmed *Dostojevski* tööd annud heliloojatele rohkesti ooperiainet (*Varem* čehhi heliloojailt *O. Jeremias*'elt „*Vennad Karamasov*“id, *L. Janaček*'ilt — „*Surnud majast*“ j. t.).

— *Noor Berliini* neiu *Ruth Mädlar* on äsja lõpetand ooperi „*Trautlinde*“, mille libretto on koostatud *Grimmi* muinasjutu põhjal.

— Kuulus saksa helilooja *Richard Strauss* kuulub kõrgeimalt tasutavate ooperijuhtide hulka. Oma viimaseilt Pariisi külalisetendusilt sai ta 1500 dollarit õhtult (s. o. üle ½ miljoni eesti sendi).

— Kuulus dirizent *Isay Dobroven* on angažeeritud neljaks Ameerikasse külalisjuhina.

— Berliini tehnikauilikooli juure avati ruumi- ja ehituseakustika, kirikukella- ja oreliehituse ning kirikumuusika instituut. Samas töötati välja eksami kord oreliehituse dipl. inseneri tiitli saamiseks.

— Leningradi filharmoonia on kuulu järele oma kontsertidele kutsund solistideks muu-seas viulidajad *Georg Kulenkampff*'i ja *Josef Szigeti*' ning pianistid *Lubka Kolessa*' ja *Egon Petri*'.

— „*Suomen Laulu*“ segakoor Helsingis, kes töötab prof. H. Klemetti' juhatusel, on oma ennejõuluse kontserdi kavva võtnud *Arnold Schönberg*'i raske modernistliku kooriteose „*Friede auf Erden*“ op. 13.

— Viimaseil aastail New-Yorgis eland eesti lauljatar Alide Tulk on saand sääl õnnetut surma, nagu ajalehed teatavad. Kadunu esines paari aasta eest Tallinnas iseseisva kontserdiga.

Uusimat heliloomingut

— *Arnold Schönberg*'i uusimaks heliteoseks on oratoorium „*Mooses ja Aaron*“, mille sisu kujutab teoloogilis-teaduslikku arutlust jumalamõistmisest mitmesuguseis uskudes.

— *Igor Stravinski* lõpetas „*Sümfoonia koraali*“, mis tuleb ettekandele Bostoni sümfoonia-orkestrilt.

— Populaarne Ameerika ooperihelilooja *Deems Taylor*'i teos „*Through the locking-glass*“ („Läbi pikksilma“) on Baden-Baden'i esiettekandel saand suure edu osaliseks.

— Čehhi helilooja *Vit. Novak*'i uusimate lavateoste, pantomiimide „*Signorina Gioventu*“ ja „*Nikotina*“, esiettekanne leidis aset hiljuti Prahast čehhi rahvusteatris.

— Saksa helilooja *Arnold Ebel* on lõpetand heliteose meeskoorile, baritonile ja orkestrile „*Vabaduslaul*“, mis tuleb ettekandele Berliinis novembri alul helilooja juhatusel.

— Kuulsa viulivirtuoosi *Eugen Ysaye*' uusim muusikadraama „*Peeter mäekaevur*“, mis käsitab mäekaevurite streiki, tuleb esiettekandele detsembris Lüttichis, helilooja sünnilinnas.

— *Heinrich Altman* on töötand ümber J. Offenbach'i „*Ilusa Helena*“. See tuleb Grazis ettekandele.

— Tuntud daani helimeister *Knudaage Riisager* on lõpetand uue balleti „*Cocktails-Party*“.

Paul Graener'i uus ooper „*Friedemann Bach*“ tuleb esietendusele veel käesoleval sügisel.

Hugo Herrmann on loond koomilise ooperi „*Lollpää*“.

Francesco Malipiero on oma uuele ooperile annud nimeks „*Torneo Notturmo*“ („Surma komöödia“).

Ooperietendusi tähtsamais muusikalisis keskusis

BERLIIN. Riigiooperis Vabariigi platsil tulevad hooajauudiseina pääle muu ettekandele Janacek'i „*Surnud majast*“, Mussorgski' „*Hovanščina*“ ja Stravinski' „*Fee suudlus*“.

FRANKFURT M. ääres. Ooperimaja 50. a. juubeli puhul on pidustuste kavvas opereid klassikalisest Mozart'i „*Don Juan*’ist“ (millega ooperimaja 1880. a. avati) kuni modernistlikema K. Weill'i „*Mahagonny*’ni“.

KOPENHAAGEN. *Knudaage Riisager*'i balett-pantomiimi „*Bensiini*“ esietendus.

EUROOPA KUULSAIMA LAULU- KOORI JUHT OLDR. HILMERA MEIE EELOLEVA LAULUPEO ÜLDKOORIDE KAVAST

Äsjailmund üldlaulupeo noodiraamatu puhul kirjutab meile Prahast Euroopa kuulsaima laulukoori „Křižkovsky“ juht *Oldrich Hilmera*, kes tallinlasilegi hästi tuntud oma toreda meeskoori külaskäigu-kontsertidega:

Kõrgestiaustatud härrad!

Parimaid tänusid minule saadetud laulupeo 1933 koorilaulude raamatu eest, samuti usalduse eest minu tagasihoidliku arvamuse kohta raamatus leiduvate kompositsioonide üle.

*Teen seda rõõmuga, seda enam, et leidsin olevat kõik kompositsioonid suures stiilis ettekandmiseks väga sobivad. *)*

Väga rõõmustav on, et see kogu sisaldab häid töid, mis oma kompositsioonilt väga väärtuslikud kui lihtsa harmoonia lahendusena nii ka harmooniliselt läbitöötatuna, rütmilt lihtsad, kuid siiski huvitavad.

Ainuke asi, mida Teie raamatus ei leia, on nimelt laia koraalivoolavusega töö.

Õnnitlen südamliselt suurepärase edu puhul koorilaulude kompositsiooni alal ja palun võtta vastu minu tagasihoidlik arvamus minu austuse ja imetluse väljendusena Teie tähelepanuvääriva kultuuritöö eest.

Elagu Eesti laulupidu 1933!

Täies lugupidamises

O. HILMERA.

Praha, 25. X. 30.

Arvamusi 10. üldlaulupeo üldkooride kavast

Laulupeo noodiraamatu ilmumise puhul pööras E. Lauljate Liit meie ja välismaa tuntuimate muusikute ja koorijuhtide poole, et saada teada nende arvamust eeskava sobivuses üldkoorile. Nüüd on L. Liitu saabund terve rida vastusi, kus kaaluvam osa muusikuist ja koorijuhtidest nendib, et eeloleva laulupeo üldkooride eeskava kokkusüüd on hästi õnnestunud. Leitakse, et tolle kogu koostamisel on tõsiselt arvestatud üldlaulupeost osavõtivate laulukooride võimeid: pole neid ülehinnatud ega neile ka võitmatu raskusi ette veeretatud. Kiiduväärse nähtena tuuakse mõnelt poolt seda, et kõnesolev kogu rohkesti käsitab eesti rahvaviise meie parimate heliloojate huvitaval ning kõigile kooridele jõukohasel ümbertöötusel, mis paremaks tagatiseks nende laulude laialisele levimisele. Huvitavaks uudiseks peetakse naiskooride laule. Kriipsutatakse alla, et kogus esitatud laulud on hästilauldavad, sisult ja meeleolult mitmekesised, ning meeleldi nähakse, et seekordses kavas on rõõm ja nali rohkesti esitatud. Erilise väärtusena tuuakse tõsiasi, et koorid leiavad sellest raamatust rikkalikku materjali oma kontserteeskavade täitmiseks.

Ent siiski on mõned üksikud koorijuhid löönd veidi kokkuma päämiselt Mart Saar'e „Hommikulaulu“ ja ka V. Nerep'i „Saarlaste laulu“ juures, avaldades

**) Järgneb terve rida laulude iseloomustav, hääkskiitev loetelu, milles äranis väljapaistvaks ja erilisel sobivaks laulupeo eeskava jaoks on peetud M. Saar'e „Hommikulaulu“.*

Toim.

kahtlust nende hääs kordaminekus. Neile ütleksime omapoolt — et need laulud tõesti nõuavad rohkem tööd kui teised, kuid lohutust peaks pakkuma tõsiasi, et too töö tasub end hästi. Näit. tulles toime M. Saar'e meisterliku vokaalse suurteosega (mille päärasuk lasub küll rohkem üldjuhi õlul ning mõjulepääs oneneb päämiselt tema osavusest) oleme kõigepeält kindlasti rikastund ühe suurejoonelise elamuse võrra, rääkimata tollest otsesest tehnilisest kasust, mille toond too hää juhust suurteoses kaasa laulda, eriti maakooridele, kel varem puudund võimalus säärasest ettekandest osavõtuks. Samuti on vist asjatu kahtlus V. Nerepi „Saarlaste laulu“ kordaminekus, mis oma ülemeelikkusega otse ise kisub laulma. Lõppeks, kui võrdleme oma laulupeo kava soome ja läti omaga, siis peame ütlema, et viimaseis on antud *üldkooridele* ajuti märksa raskemaid ülesandeid. Nii ei tohiks meiegi kokkuda.

Seepärast, olgen optimistid ja ühinegem ühe meie mõõdund laulupeo üldjuhi arvamusega: *kooridel maksab hakata tööle, rõõmust ei tule neil puudust ega ka mitte kasust meie koorilaulule, muudugi otstarbeka eeltöö järel.*

Aeg on rakenduda tõhe!

X üldlaulupidu on kuulutatud välja, avatud kooride registreerimine, on lastud müügile üldkooride noodiraamat.

Kuuldub häält, et 1933. a. peetavaks X üldlaulupeoks olevat aega veel maailm, ligi kolm aastat, seepärast polevat mõtet rutata.

Peab märkima, et nõnda rääkijail pole õiget ülevaadet, millist tööd nõuab üldlaulupeo ettevalmistamine ja kui palju selleks kulub aega, päälegi kui tulev laulupidu on juubeli-laulupidu meie vabariigi 15. aastal ja seetõttu ta vaidlematult tuleks pidada suurejoonelisem ja väärkam. Tavaliseks nähuks laulupidudel ja -päevil kipub saama see, et lauljad tulevad kontserdile vähese ettevalmistusega. Loomulikult jätavad siis ettekanded soovida.

Sel põhjusel ongi eeltöödega alatud juba nüüd.

Praegu Lauljate Liit koostab X üldlaulupeo muusikaliste eeltööde kava, mis loodetavasti valmib juba lähemal päevil ja saadetakse teadmiseks kõigile kooridele. Selle kava järele tahetakse alata ringkondade eelproovidega juba 1931. a. esimesil päevil, mil peavad olema õpitud igal laulupeol esineda tahtval kooril teatavad laulud, et ei kujuneks nii, et üldjuht sõidab kohale, aga kooril puuduvad veel noodiraamatud.

Osa koore on teadlik selles, et tähtis on alata laulude õppimist küllalt aegsasti ja on saatnud Lauljate Liidule registreerimislehe, ühtlasi tellides noodiraamatuid. 25. okt. s. a. oli registreeritud 40 koori, neist segakoore 37, meeskoore 2 ja pasunakoore 1. Nende nimeline loetelu pole kahjuks ruumipuudusel võimalik. Märkimist aga väärrib, et nende hulgas on koore nagu Estoonia Muusika Osakonna, Tallinna Rahvaulikoolide Seltsi, Tartu Üliõpilaskonna Muusika Sektsiooni, Tartu Peetri koguduse I ja II pihtkondade, Tallinna Püha-Vaimu koguduse Laulu ja Muusika Seltsi, Võru „Kandle“ seltsi, Võru Meestelaulu Seltsi jne. omad, kes teatavasti kõik koosnevad vilunumaist lauljaist ja töötand juba kauemat aega. Need koorid teavad, et X üldlaulupeoks pole aega maailm ja on aland laulude õppimist. Seda enam peaksid registreeruma ja noodiraamatud tellima juba nüüd nooremad ja vähemvilund koorid, kes arvatavasti vajavad laulude õppimiseks rohkem aega.

Kuigi kooride registreerimise ja noodiraamatu tellimise viimane tähtaeg on 1. jaanuaril 1931. a., siiski sellest ei tohitaks järeldada, et kõik on korras, kui registreerimisleht ja nootide tellimine saadetakse sel viimasel päeval.

Koore, kes seni mõnel põhjusel pole saand registreerimislehti, registreerimise, noodiraamatu tellimise korda, palutakse nende saamiseks lahkesti pöörduda Lauljate Liidu büroole, Tallinn, Rataskaevu 22.

Kooride tähelepanu olgu juhitud sellele, et talitatakse täpselt antud juhtnõõride järgi registreerimisel, eriti aga noodiraamatute tellimisel. Muidu võivad tekkida soovimatud arusaamatused ja asjatu kirjavahetus.

Laulu- ja mängukoorid! rutake registreerimisega! Aeg on rakenduda tõhet!

Väljaandja: *Eesti Lauljate Liit*. — Vastutav toimetaja: *Riho Päts*.

Tellimishind aastas L. L. liikmeile 1 kr., teistele 1 kr. 20 senti.

Toimetuse ja talituse aadress: *Tallinna, Rataskaevu 22*, telef. 431-82.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas. Väike Pärnu mnt. 31.

Muusikalehe

järgmine number (12) ilmub

suurendatud kujul dets. alul

jõulu albumina

Sisuks mitmesuguseid huvitavaid
ja ajakohaseid artikleid ning pilte.

Pasunakoorige

Marss „Kodumaa“ — R. Kull	Kr. 5.50
„Rahupüha“ avamäng — V. Nehl	4.—
„Eesti marss“ — A. Kapp ja „Tuljak“ — R. Kull	2.30
Kaitseliidu „Kotkamarss“ — E. Linff	3.—
„Pulma valss“ — A. Virkhaus	1.—
„Potpourri-Fantasia“ eesti viisidest — R. Kull	2.—
„Kodumaale“ — A. Läte	1.50
„Rapsoodia“ eesti tantsuviisidest — A. Vedro	2.—
„Hinge hellal igatsusel“ — A. Virkhaus	1.50
„Kontsert marss“ — A. Virkhaus	1.—
Marss langenute mälestuseks — A. Kapp	1.—
„Sind surmani küll tahan“ — Kunileid-Äavik	0.80
Hümn, Elagu, Tuš	0.50

Müügil Lauljate Liidu büroos,

Tallinn, Rataskaevu 22.

Saadetakse välja postiteel, kui hind rahas või postmarkides ette maksetakse.

RAHVAKOORID

on meie segakooride lauluvara.

Rahvakoovid, ilmudes perioodilise väljaandena, sisaldavad uusi, kergeid, viisi- ning kõlarikkaid laule.

Seni on „Rahvakoore“ ilmud järgmised anded:

Nr. 1*)	{	Kas tunned maad	T. Vettik
		Hällilaul	M. Saar
Nr. 2		Tihase mäng	M. Saar
Nr. 3/4		Tervitus Soome hõimudele	R. Päts
Nr. 5	{	Emake	J. Aavik
		Igavene mälestus	J. Aavik
Nr. 6	{	Igatsus	J. Jürgenson
		Laulu aeg	M. Saar
Nr. 7		Kõrs kahiseb	J. Saarniit
Nr. 8		Palvetund looduses	M. Lüdig
Nr. 9/10	{	Tulesüütajalle	M. Saar
		Põlismetsa järv	M. Lüdig
Nr. 11		Hõiskame kooris	T. Vettik
Nr. 12		Kits ja hunt	M. Lüdig
Nr. 13		Postimees	J. Aavik
Nr. 14		Õhtul	M. Lüdig
Nr. 15		Üle vee	M. Saar
Nr. 16		Naabri külas	M. Lüdig

*) Nr. 1 trükk otsas.

Iga koorijuht tellib endale kõigepäält „Rahvakoore“ tutvunemis-eksemplari; tutvunemisnumbrite tellimise hind numbri eest 5 senti, seega kõik 16 annet kokku 80 senti. Kui saadud lauludest mõni koorile eriti meeldib, siis vastavat numbrit tellitakse juba kõigi kooriliigete tarvis. Viimasel juhul on „Rahvakoore“ hinnaks L. L. liigetele 5 senti, teistele 8 senti, kui tellitakse korraga vähemalt 10 eksemplari, kui vähem, siis on eks. hind 10 s.

Tellida Lauljate Liidu büroost:

TALLINNA, Rataskaevu 22.

